

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 37 - 2013

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari sobre l'estudi d'avaluació d'un programa català de prevenció escolar del consum de cànnabis, que s'ha mostrat efectiu aplicat a la població escolar de 14 i 15 de Barcelona..

Materials

3

10 preguntes sobre les lleis i les drogues – per a població consumidora i professionals (llibret).

Guia de detecció i derivació del consum de drogues en menors d'edat escolaritzats als centres d'educació secundària de Sabadell – per definir un circuit d'actuació al municipi (guia digital).

Que no s'ho empassin tot! – orientacions sobre l'alcohol per a pares d'adolescents (llibret).

En pràctica

4

Informació, orientacions i propostes per adoptar criteris d'actuació en relació al creixent i polèmic fenomen de les cigarretes electròniques, de la mà d'un reconegut expert català sobre el tabac.

Navegant

4

Presentació de les característiques i seccions del portal, recentment renovat, de la xarxa "Perifèrics" d'ens locals i entitats que treballen en la prevenció en l'àmbit de les drogues a Catalunya.

Finestra oberta

5

Presentació de les accions per prevenir les conductes de risc entre els joves durant les fires i festes de Sant Narcís de Girona, amb una trajectòria d'onze anys d'intervenció sota el nom de "Salutació".

L'Opinió

5

La responsable tècnica de l'Observatori Espanyol sobre les Drogues parla sobre el paper de l'epidemiologia en la prevenció dels problemes relacionats amb el consum de drogues.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Presentació de les dades més significatives d'un estudi d'avaluació de l'impacte del projecte "Komando Nits Q", que intervé en la nit tarragonina oferint eines i assessorament per reduir els riscos associats amb l'ús de drogues.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

L'avaluació és una de les assignatures pendents del treball preventiu al nostre país. Per això se'ns fa molt grat començar aquest butlletí comentant una avaluació fet a casa nostra d'un programa català de prevenció escolar que, a més de mostrar-se efectiu per reduir el consum de cànnabis, apunta algunes reflexions d'interès per la planificació dels programes preventius en general. També hi trobareu col·laboracions com la d'Esteve Saltó, expert català sobre tabac, sobre el fenomen del *vaping* (cigarretes electròniques), la de la directora de l'Observatori Espanyol sobre Drogues, que parla d'epidemiologia i prevenció, o la de Spora Sinergies sobre l'avaluació d'impacte del projecte "Komando Nits Q" de Tarragona, a més d'informació sobre una actuació preventiva en la fira de Sant Narcís de Girona, sobre tres materials preventius destinats a un públic i uns objectius ben diferents, i sobre altres temes que esperem us siguin d'interès.

Cop d'ull a la recerca

Un programa català de prevenció escolar del consum de cànnabis ("xqpts.com") es mostra efectiu

El cànnabis és la droga il·legal més consumida pels estudiants de 14 a 18 anys, i la que es comença a consumir més aviat. Tanmateix, poques intervencions preventives del consum de cànnabis han estat avaluades, i encara menys de fetes a Catalunya. Per això ens complau doblement fer-nos ressò d'un estudi publicat recentment (Ariza *et al.*, 2013) que demostra l'efectivitat d'un programa escolar per prevenir el consum de cànnabis ("xqpts.com") entre els escolars de 14 i 15 anys de la ciutat de Barcelona.

(...) l'aplicació fidel als protocols millora els resultats dels programes que s'han mostrat efectius.

El programa estudiat treballa determinants psicosocials com ara les actituds, les expectatives, l'autoeficàcia i la influència social. Consta de 4 unitats didàctiques i un total de 16 activitats aplicades pel professorat al llarg de 6 a 10 hores de classe. A més, s'acompanya de diversos materials escolars, una web amb recursos interactius i una guia adreçada a les famílies.

Per avaluar l'efectivitat del programa es va emprar un disseny *quasi-experimental* en que es van comparar les prevalences de consum de cànnabis, abans i després de la seva aplicació en el grup d'intervenció (GI), amb les d'un grup de control (GC) que no va rebre la intervenció. La mostra estudiada va ser de 4.848 alumnes de 14 i 15 anys que cursaven 3r d'ESO a 93 centres educatius de Barcelona. Ambdós grups (GI) i (GC) van respondre a classe, sense la presència del professorat, un qüestionari anònim autoadministrat sobre consum de cànnabis, en dues ocasions: a l'inici de l'estudi (mesura pre) i 15 mesos després (mesura post). Alhora, els professors dels alumnes del grup que va rebre el programa van respondre un qüestionari per avaluar el grau de compliment (nombre d'activitats aplicades) i de fidelitat (ajust al protocol d'aplicació) en la seva implementació.

Els resultats de l'estudi van mostrar que: a) les prevalences de consum de cànnabis en el darrer mes entre l'alumnat que havia fet "xqpts.com" (8,2% els nois i 8,3% les noies) eren inferiors a les del

grup que no l'havia fet (11,8% els nois i 11,6% les noies); b) la diferència entre ambdós grups suposa que, en conjunt, un 29% menys dels escolars que van rebre el programa van declarar haver consumit cànnabis en l'últim mes. A més, la diferència entre ambdós grups augmentava a mesura que millorava el nivell de compliment i la fidelitat en la implementació del programa, passant a ser d'un 34% quan el programa es va aplicar d'una manera "acceptable" i arribant a un 36% quan l'aplicació va ser "qualificada" (molt ajustada al protocol del programa); c) els factors que van explicar la progressió de no consumir cànnabis a fer-ho van ser: anar a una escola pública, no rebre el programa, tenir actituds favorables al consum de cànnabis, tenir poca percepció de risc sobre les conseqüències negatives associades al seu consum, sentir-se poc capaç de rebutjar un oferiment per consumir cànnabis i percebre el cànnabis com a més accessible; d) el programa va ser efectiu per prevenir l'ús de cànnabis entre l'alumnat que no fumava tabac a l'inici de la intervenció, però aquest efecte protector es va perdre entre els que fumaven tabac quan van començar la intervenció.

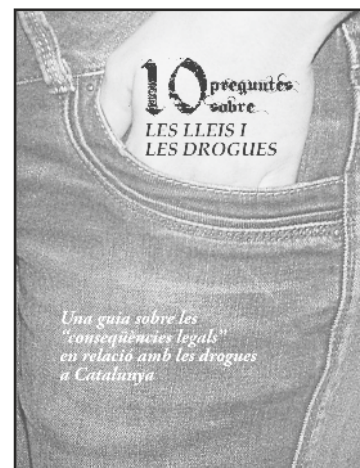
Els resultats d'aquest estudi apunten algunes reflexions sobre la planificació dels programes preventius: 1) que els programes basats en models teòrics que incideixen sobre variables psicosocials, que utilitzen metodologies interactives d'aprenentatge i que combinen la intervenció a l'aula amb el treball preventiu amb les famílies dels alumnes, són efectius; 2) que encara ho són més si s'apliquen d'una manera fidel al seu protocol; i d'aquí la importància d'avaluar el procés de les intervencions, ja que la forma com s'apliquen afecta els seus resultats. Per tant, amb independència que puguem o no avaluar l'efectivitat d'una intervenció (que sol ser una tasca costosa), podem fomentar que les intervencions s'apliquen d'una manera similar a com s'han dissenyat; i 3) que alguns programes de prevenció universal són efectius per intervenir amb la població no consumidora, que en l'entorn escolar és majoritària –en especial en les franges d'edat més joves. Però, als centres educatius també hi solen haver consumidors, i per tant caldria considerar combinar abordatges preventius universals i selectius en l'entorn escolar.

10 preguntes sobre les lleis i les drogues

Guia de 16 pàgines de l'Agència de Salut Pública de Catalunya que aporta una visió àmplia i precisa sobre les lleis i les circumstàncies legals que condicionen les conductes i els contextos relacionats amb el consum de drogues. Adreçada als joves (i adults) que volen informar-se sobre aquest tema, als consumidors de drogues i als professionals que treballen amb aquests col·lectius, busca afavorir una presa de decisions informada en relació a l'ús de drogues sobre la base, no sols dels riscos per la salut, sinó també de les conseqüències legals que pot comportar. Informa sobre el marc legislatiu de les drogues, legals i il·legals (ex.: Què es pot sancionar administrativament?; Què és delictiu i quines penes comporta? Quines altres conseqüències legals poden comportar alguns efectes de les substàncies, etc.), vol ser una eina de suport per als professionals i busca reduir les conseqüències legals que poden comportar certs consums de drogues i facilitar una informació que les persones puguin incorporar en el seu procés de decisió.

Més informació: Agència de Salut Pública de Catalunya. Subdirecció General de Drogodependències. Tel.: 935 513 608

Guia de detecció i derivació del consum de drogues en menors d'edat escolaritzats als centres d'educació secundària de Sabadell

Guia que defineix un circuit únic d'actuació al municipi de Sabadell des que es detecta un cas de consum o tinença de drogues en entorn escolar fins que s'intervé amb el menor. Elaborada per un grup de treball format per professionals del Pla local i de l'àmbit educatiu, l'atenció a les drogodependències, l'atenció primària, els serveis socials, l'atenció especialitzada, la policia local i l'autonòmica i la Diputació de Barcelona, s'orienta a: 1. Detectar precoçment els nois i noies que s'inicien en el consum de drogues, per evitar el pas cap a consums problemàtics o dependència; 2. Facilitar la coordinació entre els psicopedagogs dels centres i els serveis públics del territori especialitzats (Programa Jove del CAS i CSMIJ); 3. Facilitar la implantació d'intervencions preventives de caire universal a les aules; i 4. Evitar la tinença, consum o tràfic de drogues en els centres i en el seu entorn més proper. Els continguts de la guia, de 65 pàgines, identifiquen els agents i serveis implicats i defineixen les seves funcions i competències, les característiques del fenomen i les actuacions a seguir en cada situació. A més, incorpora diversos annexos d'interès.

Més informació:

Ajuntament de Sabadell. Pla Municipal sobre Drogues. Tel.: 937 453 145
 Accessible a: http://ca.sabadell.cat/Pladrogues/p/guia_cat.asp

Que no s'ho empassin tot! Orientacions sobrel l'alcohol per a pares i mares amb fills menors

Guia breu (12 pàgines) d'orientacions sobre l'alcohol adreçada a pares i mares amb fills adolescents, que constitueix un material de suport del programa "T'ho empasses tot?" finançat pel *Plan Nacional sobre Drogas* i centrat en la prevenció del consum d'alcohol en la població de 12 a 14 anys. Elaborada per PDS, Promoció i Desenvolupament Social amb la col·laboració d'EdPAC i la participació (mitjançant un procés consultiu) de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, l'Ajuntament de Saragossa i les associacions Alborada (Galícia) i AESED (València), facilita orientacions sobre deu temes (ex.: Beure o no beure davant dels fills?; Com actuar si els fills beuen?; Què fer si les coses porten camí de complicar-se?, etc.) per incidir educativament des de casa sobre el consum d'alcohol dels fills i les filles menors d'edat i, així, reforçar i complementar el treball preventiu que fan en la mateixa direcció altres instàncies socials a nivell escolar i comunitari.

Més informació: PDS, Promoció i Desenvolupament Social. pds@pdsweb.org

Cigarretes electròniques: sí o no?

Tot i que el fenomen es va iniciar a finals del decenni passat a la Xina, els Estats Units i alguns països de l'esfera anglosaxona, a casa nostra l'impacte social del vaping lligat a les anomenades "cigarretes electròniques" s'ha desenvolupat especialment amb l'entrada en vigor de la Llei 42/2010, que acabà de regular el consum de tabac en els espais interiors. D'aleshores ençà s'ha observat un creixement molt intens del fenomen, amb botigues específiques, difusió als mitjans de comunicació –tant convencionals com a Internet–, etc. Des del punt de vista científic, aquests dispositius han causat controvèrsia, amb defensors de les cigarretes electròniques com a recurs addicional per a la reducció del consum de tabac (i per tant de reducció danys) o àdhuc per a la cessació, i detractors que alerten sobre la perillositat de certes substàncies tòxiques (algunes de les quals carcinògenes) que es troben en el vapor o aerosol que generen.

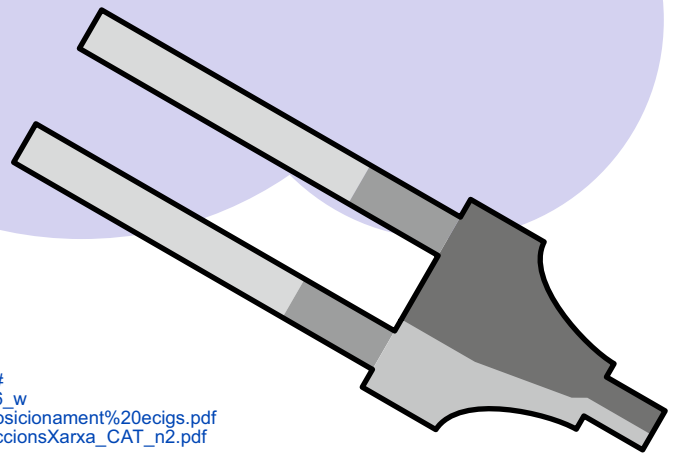
Darrerament s'han publicat informes sobre la qüestió, que constaten que encara falta evidència científica robusta per poder prendre decisions definitives, bé per descartar o bé per recomanar eventualment aquest producte per a la cessació o la reducció de danys. El que sí que és clar, i així ho han definit l'Organització Mundial de la Salut¹ i altres agències, és que les cigarretes electròniques estan malmetent la "desnormalització" del tabac aconseguida la darrera dècada. De fet, bona part del seu màrqueting es fonamenta en que, en no ser estrictament fum (és tracta de vapor) i no ser un producte del tabac, es poden utilitzar en els llocs regulats per les lleis d'espais sense fum. Alhora, l'addició d'aromatitzants i saboritzants "glamouritza"

aquests dispositius fent-los més atractius per als joves –una proporció dels quals ja s'inicien dualment, com ha estat constatat²–, a banda del fet que, al cap i la fi, es tracta de vehicular una substància tan addictiva com la nicotina amb absoluta impunitat.

El principi de prudència que hauria de guiar les accions que tenen impacte sobre la salut de les persones és totalment pertinent en aquest cas, i fa del tot lògic i legítim que les xarxes de centres sanitaris sense fum de Catalunya^{3,4} s'hagin pronunciat a favor de regular per normativa interna l'ús de cigarretes electròniques, limitant-lo tal i com ja ho està el consum de tabac, es a dir, que no s'utilitzin, es vinguin ni es promocionin allà on és prohibit fer-ho amb el tabac, a l'espera de disposar de prou base científica per fer un balanç adequat dels seus riscos i beneficis.

Esteve Saltó

Responsable d'investigació i informació en educació sanitària i programes de salut. Agència de Salut Pública de Catalunya

¹ http://www.who.int/tobacco/communications/statements/electronic_cigarettes/en/#

² http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm6235a6.htm?s_cid=mm6235a6_w

³ <http://www20.gencat.cat/docs/salut/Minisite/ICO/Actualitat/Relacionats/Arxius/Posicionament%20ecigs.pdf>

⁴ http://www20.gencat.cat/docs/salut/Minisite/ICO/Actualitat/Relacionats/Arxius/AccionsXarxa_CAT_n2.pdf

Nou espai web de la xarxa "Perifèrics"

"Perifèrics" és una xarxa d'ens locals i entitats que treballen per la promoció de la salut i la prevenció en l'àmbit de les drogues, que es reuneix periòdicament per compartir experiències i reflexionar sobre la realitat de les drogues. Compta amb més de quaranta membres adherits, essent els seus objectius promoure un model d'intervenció comunitària d'àmbit local en matèria de drogues a Catalunya, intercanviar informació, experiències i recursos, i impulsar iniciatives per afavorir la sostenibilitat dels programes de prevenció en l'àmbit de les drogues.

El seu web –un bloc, en realitat–, renovat recentment, inclou seccions amb informació sobre la xarxa (història, finalitat, membres...), sobre la seva estructura i criteris d'adhesió, enllaços diversos sobre drogues, un manifest de reivindicació de la promoció de la salut com a inversió de futur i una secció de materials i recursos per a professionals. També aporta notícies i novetats de l'àmbit de les drogues, que s'actualitzen cada mes, i inclou diferents pestanyes temàtiques (sobre drogues, estudis, formació, materials, polítiques de drogues, etc.) que donen accés al conjunt d'entrades publicades al bloc relatives a cada àrea temàtica. A més, ofereix la possibilitat de fer cerques per paraules.

Onze anys de SALUTACCIÓ a les Fires de Girona

Accions per prevenir les conductes de risc entre els joves durant les fires i festes de Sant Narcís

Salutació, la Taula de Salut Jove de Girona, constituïda per l'Ajuntament de Girona, la coordinació territorial de Joventut a Girona, l'Agència de Salut Pública de Catalunya, Creu Roja Joventut de Girona, l'Associació Comunitària Anti-SIDA de Girona i UdG Saludable, realitzarà per onzè any consecutiu la campanya "No et Perdis" amb un conjunt d'actuacions per a la promoció de la salut entre els joves. Amb motiu de les Fires de Girona i arrel de l'èxit de les anteriors edicions s'habilitarà la barraca de Salutació com a punt d'informació al Passeig de la Copa.

L'objectiu d'aquesta actuació és la reducció de les conductes de risc entre la població jove que participa en aquesta festa. La presència de la barraca de Salutació, conjuntament amb les intervencions dels tècnics i voluntaris, pretén fomentar l'oci responsable entre els joves i el seu entorn més proper. Tot això es fa a través de diverses "Nits temàtiques" centrades en diferents substàncies específiques o en conductes de risc concretes, com ara la nit del globus (alcohol), la nit de la xocolata (cànnabis), la nit eròtica (conductes sexuals de risc), la nit alternativa (foment de l'oci alternatiu), etc. Alhora es pretén donar resposta a les diferents demandes d'informació sobre salut que puguin formular les persones joves –i no tant joves– que s'acostin al Passeig de la Copa durant les festes de la ciutat. En aquestes nits temàtiques, a part de poder rebre informació i participar en diferents jocs relacionats amb la salut, es realitzen diferents activitats com ara tallers de percussió, performances o animacions centrades en els diferents àmbits de la salut dels joves.

A més de la barraca, durant els dies anteriors a les festes es farà formació en dispensació responsable d'alcohol als responsables de les diferents barraques i es podrà visitar l'exposició "Ètica ètica" a Els Químics Espai Jove. Amb aquesta exposició es pretén

aprofundir sobre diferents situacions i conductes de risc relacionades amb el consum d'alcohol, centrant-se en el treball actitudinal a partir de la reflexió que generen els diferents plafons en format còmic que la conformen. Més de 700 alumnes de diferents instituts de Girona acostumen a visitar aquesta exposició cada any, que estarà oberta a tothom que en tingui interès.

A part de les activitats durant les fires de Sant Narcís, Salutació realitza altres accions en l'àmbit de la prevenció dels danys relacionats amb el consum de drogues, com ara: activitats basades en l'ús d'altres exposicions monitoritzades, com és el cas de "Sota Pressió", centrada en afavorir en els joves processos de reflexió sobre la manera de prendre decisions (amb i sense relació amb les drogues) dins del grup d'iguals, taules informatives o gimcanes de salut durant la Setmana de la Cooperació a la Universitat de Girona.

Més informació: Ajuntament de Girona. Equip de Promoció de la Salut. Tel.: 972 201 900.

L'opinió

Julia González Alonso, metgessa especialista en Medicina Preventiva i Salut Pública, actual Directora de la Unitat de Sistemes d'Informació i Documentació de la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, des d'on dirigeix l'Observatori Espanyol sobre Drogues, ens parla del paper de l'epidemiologia en la prevenció dels problemes relacionats amb l'ús de drogues.

Una de les propostes més influents del segle XXI en les Ciències de la Salut és la Medicina Basada en l'Evidència, que recomana que tant la pràctica clínica com les polítiques públiques siguin sotmeses a l'anàlisi científica. L'epidemiologia, en tant que permet la definició, l'estudi i l'anàlisi dels problemes socio-sanitaris esdevé un instrument bàsic de l'evidència. El mètode científic aportat per l'epidemiologia és d'elecció per identificar el problema de les toxicomanies, determinar les accions que caldrà implementar, establir el seu seguiment i adequació a la realitat i implantar la seva avaluació. Ara bé, el coneixement ha d'articular-se amb la informació i amb la seva més àmplia difusió. Altrament, la informació i el coneixement resultaran estèrils i ineficients, doncs consumeixen recursos sense revertir en la societat que els facilita. Sobre aquest tema, l'Observatori Espanyol sobre Drogues ofereix als responsables polítics, els professionals i la societat en general, una visió global de la situació, les tendències i les característiques del consum de drogues i dels seus problemes associats al nostre país. Per a això, disposa d'un sistema d'informació que, amb la participació de diferents Organismes de l'Administració Central i de les Comunitats Autònomes, avalua la situació i l'evolució dels patrons de consum de diferents drogues, difonent aquesta informació mitjançant d'informes periòdics accessibles en línia¹.

L'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte defineix l'epidemiologia com "un enfocament per organitzar informació relativa a un problema de salut a fi de determinar la seva causa i la manera de reduir o eliminar la seva repercussió en la morbiditat i mortalitat de les persones afectades i de les que se'n poden veure afectades". Tant l'epidemiologia descriptiva com l'anàlisi tenen cabuda en l'estudi de les toxicomanies. La primera ajuda a respondre preguntes com ara: quina és la naturalesa del consum de drogues en una

població determinada? (substàncies i patrons de consum rellevants), qui les consumeix? (característiques de la població consumidora), quines són les característiques socio-sanitàries del consum? (cronicitat, família, treball, entorn, etc.) o com evolucionen aquestes característiques?. Aquestes preguntes i les seves respostes permeten plantejar hipòtesis sobre allò que esdevé i per què, al voltant del consum de substàncies psicoactives en una comunitat. Llavors, l'epidemiologia analítica estudia les hipòtesis plantejades. Un cop recopilada l'evidència epidemiològica es valora si les associacions observades són causals o si requereixen una explicació alternativa. Això requerirà fer ús de l'evidència disponible d'altres disciplines relacionades (toxicologia, medicina clínica, estudis ambientals, etc.). A tal fi, en una fase prèvia, cal establir la recollida i l'anàlisi sistemàtica de les dades, la qual cosa proporcionarà una millor aproximació a la realitat estudiada.

Afortunadament, cada cop són menys els professionals reticents a emplenar protocols i facilitar dades sobre el seu quefer diari, i més els convençuts que sense informació no pot avançar el coneixement. Sobre això, tres són les claus per reforçar el paper dels professionals com a font d'informació: 1. Fer-los sentir participants dels projectes: comprendre per què han de facilitar dades; 2. Assegurar que rebien els productes obtinguts a partir de la seva col·laboració (retroalimentació de les fonts) i 3. Permetre que la seva labor professional pugui influir i dirigir la recollida de dades. Aquests elements constitueixen un compromís desitjable i ineludible de la gestió dels sistemes d'informació, dels quals l'administració en general i la sanitària en el nostre cas particular, en són directament responsables.

¹ veure: <http://www.pnsd.mssi.gob.es/categoria2/observa/home.htm>

Amb poques paraules

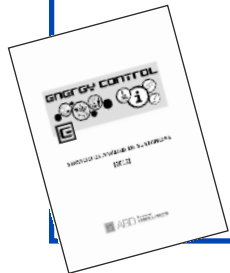

12 anys sensibilitzant sobre el tabac a l'Alt Empordà. El Consell Comarcal de l'Alt Empordà convoca anualment un Concurs de Cartells del Dia Mundial sense Tabac per a alumnes d'ESO i edita un calendari amb el cartell guanyador. Enguany, per celebrar la 12a edició, que ha comptat amb prop de 300 cartells, s'ha organitzat a més una Exposició Retrospectiva sobre els 12 anys del Concurs i una conferència titulada "Joves i Tabac: vells i nous consums" a càrrec d'Esteve Saltó, expert de l'Agència de Salut Pública de Catalunya. **Més informació: Tel.: 972677050**

Segon Concurs Universitari de Vídeos sobre Drogues. L'associació PDS ha organitzat amb el suport del *Plan Nacional sobre Drogas*, el Segon Concurs Universitari de Clipmetratjes "Drogas: tu punto de mira" per afavorir processos de reflexió sobre els riscos de consumir drogues i crear missatges preventius entre iguals. Estudiants de 24 universitats, 5 de les quals catalanes, hi han presentat de 83 vídeos i s'han repartit 3500 euros en premis, 2 dels quals han estat per estudiants de la Universitat de Barcelona. **Més informació i accés als vídeos: www.tupunto.org**

Premis Reina Sofia contra les drogues 2013. La Fundació CREFAT de la Creu Roja ha convocat la 22ª edició d'aquests premis. Inclouen quatre modalitats: Labor social, Mitjans de comunicació social, Prevenció escolar i comunitària i assaig. El termini de presentació acaba el 31 de gener de 2014. **Més informació: <http://www.cruzroja.es>**

Nou material de suport de Sota Pressió. Aquest programa de l'associació PDS per treballar amb adolescents al voltant de la «pressió de grup» mitjançant una exposició que se cedeix en préstec amb el suport del Departament de Benestar Social i Família, inclou ara un nou material de suport format per sis postals que s'ofereixen als equipaments que fan ús d'aquesta eina. **Més informació: <http://www.sotapressio.info>**

Voleu estar al dia sobre l'adulteració de substàncies? Consulteu l'Informe d'Anàlisi de Substàncies 2012 del programa Energy Control d'ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. **Accessible a: <http://abd-ong.org/drogas/como-estan-de-adulteradas-las-drogas-en-espana-2/>**

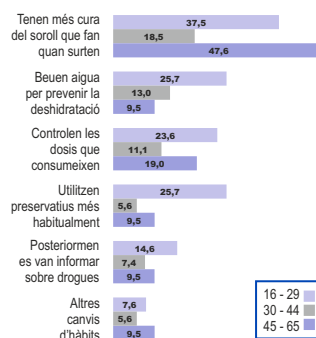

El calaix

Avaluació de l'impacte del projecte "Komando Nits Q" a Tarragona

L'Equip de Prevenció de Drogodependències de l'Ajuntament de Tarragona encarregà recentment a Spora Sinergies que avalués l'impacte del grup "Komando Nits Q" (veure Prevenim.DRO núm. 32), sorgit en el marc del programa "Nits de Qualitat". Aquest grup, format per persones voluntàries, intervé en la nit tarragonina oferint eines i assessorament per gestionar millor els plaers de la nit i els riscos associats amb l'ús de drogues. Per valorar el coneixement i l'activitat del grup per part de la ciutadania i de les persones que han rebut la seva intervenció mentre eren de festa, es van administrar qüestionaris a 549 residents a Tarragona, més grans de 16 anys, que havien sortit de festa si més no un cop en els darrers 6 mesos. Els principals resultats han estat: a) Coneixement de "Komando Nits Q": un 30% de la població que surt de festa a la ciutat coneix el grup, i un 26,2% dels joves de 16 a 29 anys han estat implicats en una intervenció seva; b) Valoració del mètode d'intervenció: el 88,6% dels enquestats considera 'bastant' o 'molt útil' que el grup intervingui en el propi

Valoració subjectiva de la influència de "Komando Nits Q" sobre diferents comportaments segons l'edat (en %)

context de l'oci nocturn, oferint activament informació i assessorament; c) Valoració general: un 94% de la població valora la tasca del grup com a 'bona' o 'molt bona', englobant els aspectes d'utilitat, importància, qualitat i credibilitat de la informació, claredat comunicativa, estètica del grup i materials lliurats; d) Influència sobre el propi comportament: el 61% dels enquestats afirmen que la intervenció de "Komando Nits Q" ha influït positivament en algun dels seus hàbits, com ara tenir cura de no fer soroll quan surten, beure aigua per evitar deshidratar-se, controlar més els consums, fer més ús del preservatiu, cercar més informació sobre les drogues, etc. En conjunt l'avaluació de l'impacte de "Komando Nits Q" a Tarragona indica que aquest projecte s'ha fet present en la nit tarragonina (sobretot entre els joves), empra un mètode d'intervenció considerat satisfactori per la gent que surt de festa, i influencia en aquesta població canvis positius en comportaments relacionats amb la salut i el benestar.

Noel Garcia i Jon Casado, Spora Sinergies.

Més informació: Ajuntament de Tarragona. Servei de Prevenció en l'àmbit de les drogues i la sexualitat. Tel.: 977 244 414

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: STUDIUM Talleres Gràfics, S.A.

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!
Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773
E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 38

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

i la col·laboració de:

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari sobre un estudi longitudinal canadenc que mostra que intervenir preventivament sobre els nens que presenten problemes de conducta permet reduir el seu consum de drogues anys després, quan són adolescents.

Materials

3

Guia pel disseny de serveis d'informació i assessorament en drogues: una proposta de model funcional – per a professionals que volen implantar serveis d'aquesta mena a nivell local (guia).

Una bona festa! Alcohol, menors i festes populars – per a grups i entitats que gestionen punts de venda de begudes en festes majors i altres esdeveniments populars (guia breu).

On ets, Wai? Quan les drogues alteren les actituds durant la festa – per persones que freqüenten espais de festa i d'oci nocturn (còmic breu).

En pràctica

4

Reflexions sobre les intervencions preventives en l'oci nocturn basades en grups d'iguals, basades en l'avaluació d'impacte del programa "Komando Nits Q" de Tarragona, de la mà de Noel García, d'Spora Sinergies.

Navegant

4

Presentació de la nova versió 2.0 del web LaClara.info de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, un projecte per a difondre missatges preventius relacionats amb les drogues i reduir comportaments de risc en joves a partir dels 16 anys.

Finestra oberta

5

Secció doble en aquest número que presenta, d'una banda el funcionament d'una Comissió de casos de risc social, creada en el marc del programa de prevenció de drogodependències i riscos associats de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans i, d'altra banda, una estratègia de prevenció ambiental sorgida a Terrassa i estesa ja a altres territoris, que busca reduir la visibilitat de la conducta de fumar en els espais exteriors on hi ha una elevada presència d'infants.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus sobre diferents temes relacionats amb les drogodependències.

El calaix

6

Presentació de les característiques d'un nou servei d'informació i suport sobre drogodependències a la comarca del Berguedà.

És àmpliament reconegut –que no necessàriament practicat– que intervenir precoçment sobre les conductes disruptives dels infants és una estratègia molt recomanable. I aquest nou butlletí comença, justament, comentant un estudi canadenc que avala la utilitat d'aquesta estratègia per reduir el consum de drogues (fins i tot vuit anys després) i també altres problemes, quan s'aplica a infants de famílies amb desavantatges socials. També hi trobareu unes interessants reflexions sobre les intervencions basades en grups d'iguals en l'oci nocturn, a més d'informacions sobre una Comissió de casos de risc social a Palau-solità i Plegamans; sobre una estratègia ambiental –sorgida a Terrassa i que s'estén a altres territoris– per reduir la visibilitat de la conducta de fumar en els espais exteriors amb alta presència d'infants; sobre un servei de suport en matèria de drogues al Berguedà. A més, nous materials preventius i notícies diverses d'actualitat.

Cop d'ull a la recerca

Intervenir sobre els nens amb problemes de conducta redueix el seu consum de drogues a l'adolescència

Els problemes de conducta en les etapes infantils precedeixen sovint el consum intensiu de drogues a l'adolescència, sense que això, però, permeti establir relacions de causalitat. L'estudi que comentem en aquest número (Castellanos-Ryan *et al.*, 2013) forma part d'una investigació més àmplia feta al Canadà, centrada en prevenir conductes antisocials i delinqüents en nois de famílies amb baix nivell socioeconòmic, i avalua els efectes sobre el posterior ús de drogues que es deriva d'aplicar una intervenció preventiva a nens de 7 a 9 anys amb conductes disruptives.

Aquest estudi va treballar amb una mostra 172 nens de 7 a 9 anys amb problemes de conducta, pertanyents a famílies de baix nivell socioeconòmic. Una part d'ells es van assignar de manera aleatòria a la condició experimental i van rebre una intervenció intensiva al llarg de dos anys amb un component escolar i un altre de familiar. La resta van fer la funció de grup de control. Ambdós grups es van seguir al llarg dels anys i es va mesurar el seu consum de drogues entre els 14 i els 17 anys. D'aquesta manera es volia comprovar si reduir certs factors de risc a la infància ajudava a limitar l'ús de drogues a l'adolescència. Les eines metodològiques utilitzades en la intervenció derivaven de l'aprenentatge social: instruccions, reforç positiu, modelatge i assaig de conducta.

El component escolar de la intervenció aplicada al grup experimental es basava en entrenar els nens en habilitats socials i de resolució de problemes per ajudar-los a establir relacions prosocials amb els seus iguals, millorar l'autocontrol i reduir la impulsivitat i les conductes antisocials. Aquest component l'aplicaven professionals entrenats, i ho feien en grups petits (de 4 a 7 nens) formats de manera que a cada grup hi hagués més nens amb conductes prosocials que nens amb problemes de conducta. A més, s'oferia als mestres la possibilitat de rebre suport per reforçar l'aprenentatge de les habilitats treballades, si bé només la meitat dels ensenyants van fer ús d'aquesta possibilitat. El component familiar s'implementava a les llars i consistia en ensenyar els pares a: diferenciar les conductes problemàtiques de les conductes dels apropiades seus fills, establir normes clares de conducta als fills i reforçar les conductes apropiades. A més, se'ls animava a

supervisar la realització dels deures escolars així com la conducta dels seus fills fora de l'escola.

Per mesurar l'ús de drogues a l'adolescència els participants en l'estudi (els que van rebre la intervenció i els que van actuar com a grup de control) van respondre cada any, entre els 14 i 17 anys, un qüestionari que indagava la freqüència del consum d'alcohol i de borratxeres així com l'ús d'altres drogues, en els darrers 12 mesos. A més, al llarg de l'estudi es van mesurar diferents factors de risc i protecció (conducta antisocial, impulsivitat, vinculació amb l'escola, etc.) treballats a la intervenció.

Aplicar a nens amb desavantatges socials una intervenció per reduir la impulsivitat, la conducta antisocial i la vinculació amb iguals problemàtics redueix l'ús posterior de drogues a l'adolescència.

Els resultats d'aquest estudi longitudinal van mostrar que, vuit anys després de la intervenció, el consum de drogues entre els adolescents que havien rebut la intervenció era inferior al dels adolescents del grup de control (que no la van rebre). També van mostrar que una intervenció intensiva aplicada precoçment (abans d'iniciar-se el consum de drogues), que actua a diferents nivells (escolar i familiar) i dirigida a reduir factors de risc, tant individuals (ex.: impulsivitat, conducta antisocial) com socials (ex.: vinculació amb iguals problemàtics), permet reduir l'ús de drogues en adolescents amb desavantatges socials –i això no sols en els primers anys de l'adolescència, sinó al llarg de tota aquesta etapa del desenvolupament. Alhora recolzen la conveniència d'implementar programes de prevenció selectiva en edats molt joves per revertir les conseqüències negatives derivades de l'exposició a certes vulnerabilitats psicològiques i socials, atès que això no sols permet assolir resultats positius, sinó que els seus efectes es perllonguen força temps. D'alguna manera, intervenir sobre els factors de risc a la infància trencaria l'encadenament de factors que porten a l'ús de drogues a l'adolescència. Per tant, semblaria convenient que els professionals del sector trobéssim maneres de combinar estratègies de prevenció universal i selectiva en el context escolar.

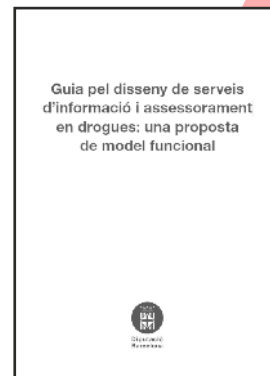

Guia pel disseny de serveis d'informació i assessorament en drogues: una proposta de model funcional

Guia de l'Àrea d'Atenció a les Persones de la Diputació de Barcelona que proposa un model funcional per a la creació i el funcionament de serveis d'informació i assessorament sobre drogues a nivell local. Elaborada per l'equip tècnic del Centre de prevenció i intervenció en drogodependències – SPOTT, la guia (de 90 pàgines) respon a les demandes de suport i assessorament sobre aquest tema formulades des de l'àmbit local i s'adreça als tècnics de prevenció de les drogodependències, per orientar en el disseny i la implementació d'aquesta mena de serveis a nivell territorial. Els seus continguts s'estructuren en dos apartats principals: un d'aspectes teòrics (situació actual del consum de drogues; prevenció; adolescència; família) i un altre dedicat a aspectes pràctics (les fases per a la creació d'aquests serveis, les claus per al seu èxit i com evitar i superar els possibles obstacles). També inclou diferents annexos pràctics (models d'entrevistes informatives, model d'enquesta de satisfacció, model de memòria, etc.) i altres informacions d'interès.

Accessible a: <http://www1.diba.cat/libreria/pdf/53082.pdf>

Més informació: Diputació de Barcelona. Àrea d'Atenció a les Persones. Centre SPOTT. Tel: 934 022 880

Una bona festa! ALCOHOL, MENORS I FESTES POPULARS

Guia breu (8 pàgines) adreçada a grups i entitats (culturals, esportives, etc.) que gestionen punts de venda de begudes (barres, casetes, barraques, etc.) en festes majors i altres esdeveniments populars, per conscienciar les persones responsables d'aquestes barres i les que serveixen al públic, sobre què fonamenta la prohibició de vendre alcohol als menors d'edat i informar-les de l'obligació de complir aquesta norma legal, també en aquests llocs. A tal fi, aporta tant elements per convidar a la reflexió com diferents recomanacions pràctiques per evitar vendre alcohol a menors d'edat. Elaborada per l'Associació PDS amb la col·laboració d'EdPAC i la participació de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, de l'Ajuntament de Saragossa i de les associacions Alborada (Galícia) i AESED (València), forma part dels materials d'un programa ("T'ho empasses tot?") de l'associació PDS, orientat a prevenir el consum d'alcohol en la població de 12 a 14 anys, que finança el *Plan Nacional sobre Drogas*. La guia està disponible en versió catalana i en versió castellana.

Més informació:
PDS, Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

On ets, Wai? Quan les drogues alteren les actituds durant la festa

Material de l'Agència de Salut Pública de Catalunya en forma de còmic breu (dues pàgines) que, tot incorporant aspectes de gènere, té per objectiu ajudar a sensibilitzar les persones que freqüenten ambients de festa i d'oci nocturn sobre diferents actituds i conductes poc saludables o poc solidàries, envers la mateixa persona o envers altres persones amb qui es comparteix la festa, com ara l'abús sexual, l'assetjament, els sentiments de possessió de la parella, l'agressivitat o la discriminació, que poden aparèixer en aquests entorns accentuades pels efectes de l'ús de drogues. Tanmateix, pretén promoure la reflexió sobre aquestes qüestions tant en les persones consumidores de drogues com en les que no en consumeixen. A més, tot i que el seu àmbit d'utilització principal són els espais de lleure i d'oci nocturn (discoteques, bars, pubs, etc.), també pretén ser una eina per facilitar el treball dels agents educatius que vulguin incorporar la perspectiva de gènere en activitats preventives.

Més informació:
Agència de Salut Pública de Catalunya. Subdirecció General de Drogodependències.
Tel: 935 513 608

Reflexions a propòsit de les intervencions basades en grups d'iguals en l'oci nocturn

El número anterior d'aquest butlletí presentava un resum dels principals resultats de l'avaluació d'impacte del programa "Komando Nits Q" que es desenvolupa a Tarragona, en el que un grup de voluntaris intervé en els espais d'oci nocturn de la ciutat oferint eines i assessorament per gestionar millor els plaers de la nit i els riscos associats amb l'ús de drogues. En aquest nou número comparem alguns dels resultats d'aquella avaluació amb els d'un estudi fet pel nostre equip l'any 2007 ("Oci Nocturn i Substàncies Psicoactives")¹ on, entre altres coses, s'analitzava el grau de coneixement i la valoració de la població sobre els grups de reducció de riscos.

"Komando Nits Q" emprava un mètode d'intervenció de *peer group* (grup d'iguals), una metodologia de treball que, més enllà de la transmissió d'informació, es basa en la integració en el context i l'assessorament actiu, i que en aquest programa busca transformar les normes socials de les persones que surten de festa. Les dades de la seva avaluació indiquen que són els joves d'entre 16 i 29 anys el grup d'edat que més participa de les intervencions de "Komando" i que aquest grup és també el que percep una major influència positiva del programa sobre els seus hàbits pel que fa a la reducció de riscos; en altres paraules: se senten interpellats per la intervenció en un moment en què la seva presa de decisions està molt influenciada, precisament, pel grup d'iguals.

"Komando Nits Q" adopta una estratègia proactiva per interactuar amb les persones que surten de festa, i això es tradueix en nivells d'interacció elevats (el 72,6% de les persones que hi contacten estableix un diàleg amb els voluntaris que apliquen el programa –*peers*– a més d'agafar els materials que distribueixen). Per contra, el format tradicional d'estand informatiu genera menys interacció verbal (un 46%

segons l'estudi referenciat "Oci Nocturn i Substàncies Psicoactives")¹). Això permet inferir que l'estil d'apropament de "Komando" podria ser un bon complement al format dels estands informatius per augmentar el seu nivell d'interacció i, per tant, també el seu nivell d'influència.

Les intervencions basades en grups d'iguals no sols influeixen conductes, sinó també la valoració que en fa la població de la utilitat del mètode d'intervenció.

D'altra banda, el fet de tenir o no contacte previ amb grups d'intervenció basats en el treball amb iguals influeix molt la valoració que se'n fa d'aquest mètode d'intervenció. Així, l'estudi referit de l'any 2007¹ indica que la totalitat de les persones que no tenien coneixement previ de cap grup d'intervenció en la nit opinaven que aquesta mena d'intervenció era poc o gens útil. Per contra, el 80% de les persones que sí que coneixien algun d'aquests grups (que hi havia tingut contacte previ) en feia una valoració positiva. En el cas de "Komando" les dades són encara més contundents: un 96,8% de les persones que han estat implicades (que han rebut o han pres part) en una intervenció del programa considera aquest mètode útil o molt útil. Les intervencions basades en grups d'iguals no sols influeixen conductes, sinó també la valoració que en fa la població de la utilitat del mètode d'intervenció. Ambdós estudis, doncs, legitimen i reafirmen la necessitat de seguir apostant per la intervenció directa de grups d'iguals en l'oci nocturn amb un paradigma de reducció de riscos.

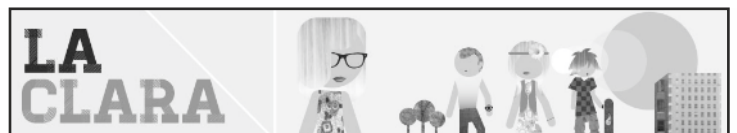
Noel Garcia. Spora Sinergies

¹ http://www.spora.ws/fichero/1283167026.fichero_doc_resum_cat.tbl_proyectos.0/artnit.pdf

Nova versió de LaClara.info

LaClara.info és un projecte de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, coordinat per la Subdirecció General de Drogodependències, per potenciar la difusió dels missatges preventius relacionats amb les drogues i reduir comportaments de risc en els joves a partir dels 16 anys.

Es tracta d'un web sobre drogues que s'emmarca dins del Canal Drogues del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i que presenta la informació en un llenguatge planer i proper als joves. S'adreça tant als joves consumidors com als no consumidors. El web va néixer el 2006 i recentment s'ha actualitzat en una versió que ha evolucionat cap a l'entorn 2.0, fruit del treball d'una entitat del món de la prevenció (EdPAC) i d'una empresa de l'àmbit de la comunicació (WINC), per tal que els mateixos joves que utilitzen les xarxes socials puguin difondre i compartir els missatges de prevenció.

A més d'oferir informació diversa, permet fer consultes per correu electrònic i incorpora com a novetat una sèrie de càpsules audiovisuals que, en clau d'humor, promouen la reflexió crítica al voltant dels consums. Alhora, inclou un perfil de *Facebook* dinamitzat per estudiants universitaris.

Adreça del web: <http://laclara.info>

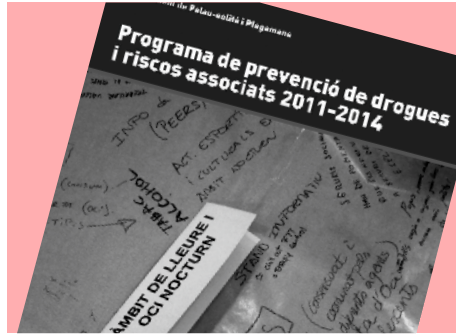

Comissió de casos de risc social de Palau-solità i Plegamans

En el marc del programa de prevenció de drogodependències i riscos associats de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans s'ha creat una Comissió de Casos de Risc Social, formada per regidories de Joventut, Serveis Socials, Educació, Salut i Governació, amb l'objectiu de donar una resposta integrada i personalitzada a les diferents situacions individuals problemàtiques detectades que tenen relació amb l'ús de substàncies (prevenció selectiva i indicada).

El seu funcionament és el següent: quan un servei detecta un consum potencialment problemàtic s'activa el circuit d'actuació i s'analitza el cas en la reunió següent –tret que les característiques de la situació aconsellin convocar-ne una d'extraordinària– on es fa un diagnòstic i s'acorda una actuació. A tal fi, s'analitza la informació disponible, s'elabora una hipòtesi sobre el tipus de consum (ex.: experimental o més conflictiu), es determina quin dels serveis té –o pot establir– un vincle de confiança amb la persona i s'elabora un pla d'acció. Tots els serveis que tenen contacte amb la persona coordinen l'actuació però només hi intervenen directament els més adients en cada cas. Però, com que una imatge (un exemple, aquí) val més que mil paraules, tot seguit es descriu el procediment seguit en un cas real treballat en la Comissió de Casos de Risc Social:

Detecció i actuació immediata. Una noia va arribar una tarda a l'equipament juvenil del municipi en un estat d'intoxicació etílica greu (proper al coma etílic). Valorada la situació com una emergència, es va dur a terme una intervenció immediata coordinada pels dinamitzadors de Joventut, la policia local i el Centre d'Atenció Primària.

Diagnòstic i disseny de l'actuació. Posteriorment el cas es va portar a la Comissió de Casos on es va intercanviar informació, es va analitzar la situació (característiques individuals i del consum, context social, motivacions, etc.) i es va formular un diagnòstic sobre el grau i el tipus de problemàtica. En aquest cas es tractava d'un consum inicial o experimental i es va acordar que l'agent de salut –amb qui la noia ja tenia un vincle

de relació establert– realitzés la intervenció i fes el seguiment a nivell individual (com sempre, en coordinació amb els altres serveis).

Intervenció. Es va intervenir amb la noia per acompanyar-la en el procés d'anàlisi i reflexió, adequar la seva percepció de risc de la conducta a la realitat i informar-la sobre els riscos de consumir alcohol i com reduir-los. Alhora, se li va oferir la possibilitat de fer seguiment i "d'estar al seu costat" si ho necessitava. D'aleshores ençà, la noia freqüenta l'equipament i participa en diferents activitats. També es va considerar convenient intervenir amb el grup amb el que la noia havia estat bevent, abordant la importància d'actuar eficaçment en les intoxicacions per drogues (el grup va evitar una ràpida actuació dels serveis sanitaris per por a les conseqüències familiars), d'advertir els amics si cal: "l'estàs passant" (sovint un mateix no veu el que la gent que l'envolta sí que veu) i de respectar la decisió dels que no vulguin consumir. Alhora, des dels serveis socials es va intervenir amb la família de la noia.

Seguiment i devolució. Després de la intervenció es va fer un retorn d'informació a la Comissió de Casos, que alhora va fer un seguiment del cas i una valoració de la intervenció.

Més informació: Ajuntament de Palau-solità i Plegamans. Espai Jove l'Escorxador. Tel.: 938 645 118

Entorns escolars (i altres) sense fum

Els darrers anys les polítiques de control del tabaquisme han experimentat un fort impuls, principalment amb l'entrada en vigor de mesures legislatives (Lleis 28/2005 i 42/2010) que protegeixen la població de l'exposició involuntària al fum de tabac en prohibir fumar en els espais públics tancats. Però, un altre aspecte important de les polítiques de salut en relació al tabac és la desnormalització i la reducció de la visibilitat de la conducta de fumar, en especial quan té lloc en espais exteriors amb una alta presència de població infantil, atès el seu efecte sobre la norma social que perceben els infants. Aquí els avenços han estat menors en no estar regulat el consum de tabac en els espais exteriors. La iniciativa Entorn sense fum¹ –sorgida en el marc del programa de prevenció de drogodependències de l'Ajuntament de Terrassa i més tard estesa a Girona i altres municipis– vol contribuir a compensar aquesta mancança promovent la desnormalització del consum de tabac i la reducció de la seva visibilitat en els espais exteriors amb una alta presència d'infants, com és el cas dels espais d'espera (entrada/sortida) de les escoles.

Entorn sense fum és, bàsicament, una iniciativa de prevenció ambiental consistent en instal·lar cartells de sensibilització amb el lema del projecte com a missatge central en els espais d'espera (entrada/sortida) de les escoles. El seu desenvolupament ha contemplat els següents aspectes: 1. Disseny del missatge i del cartell, que incorpora els elements clau d'entorn, educació i responsabilitat parental; 2. Enviament a les escoles d'una presentació de la campanya i dels seus objectius, convidant-les a adherir-s'hi; 3. Lliurament a les escoles adherides d'un model de carta informativa per fer-la arribar als pares i mares dels alumnes, que també inclou consells per evitar o disminuir l'exposició dels infants al fum ambiental del tabac (ex.: no fumar al cotxe encara que no hi hagin infants); 4.

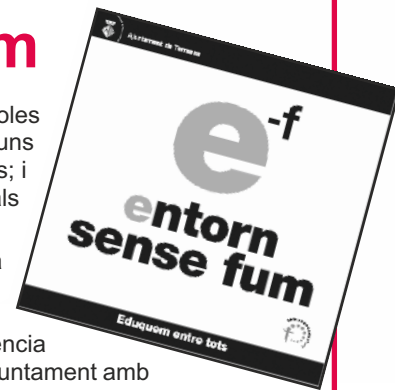
Instal·lació dels cartells a les escoles adherides, seguint uns criteris comuns d'homogeneïtzació a tot els centres; i 5. Presentació de la campanya als mitjans de comunicació.

Dels 54 centres d'educació primària de Terrassa, 50 es van adherir a la campanya. A Girona, on l'ha impulsat el Servei Regional de l'Agència de Salut Pública de Catalunya conjuntament amb l'Equip Municipal de Promoció de la Salut (EMPSA), en el marc de la col·laboració estable amb l'ajuntament de la ciutat, amb el suport tècnic de l'Ajuntament de Terrassa, s'hi han acollit les 33 escoles d'educació infantil i primària del municipi.

En el seguiment de l'experiència a Terrassa es van recopilar dades d'indicis de consum de tabac (nombre de burilles i proporció de persones que fumaven) en les zones exteriors d'espera de 14 escoles escollides a l'atzar, abans d'instal·lar els cartells i un mes després, observant-se una reducció del nombre de persones que fumaven i de burilles en 5 dels 14 centres. A Girona, un seguiment similar fet quatre mesos després d'endegar la iniciativa ha permès observar un reducció del 58,5% del nombre de persones que fumaven i del 28,9% de burilles. A més, la campanya s'ha fet extensiva a les llars d'infants, les escoles bressol i els centres esportius.

¹ Moncada A, Schiaffino A, Basart E (2011). Entornos escolares sin humo de tabaco: entre la protección y la promoción de la salud. *Gaceta Sanitaria*. 25(4):339-341.

Més informació:
Ajuntament de Terrassa. Servei de Salut i Comunitat. salut.comunitaria@terrassa.cat
Agència de Salut Pública de Catalunya. Servei Regional a Girona. aps.girona@gencat.cat

Amb poques paraules

Nou Servei d'Orientació i Assessorament sobre drogues (SOD) a l'Alt Empordà. El Programa de Prevenció de Drogodependències del Consell Comarcal de l'Alt Empordà ha endegat recentment aquest nou servei adreçat a pares i mares, joves i professionals, que ofereix els dimarts de 4 a 7 de la tarda informació i orientació, confidencial i gratuïta, sobre drogues.

Més informació: [972 677 050](tel:972677050)

PROTEGO: Bona pràctica europea en prevenció! L'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies (OEDT) ha incorporat a la base de dades EDDRA, de bones pràctiques europees en prevenció, el programa PROTEGO, una iniciativa catalana d'entrenament familiar per prevenir les drogodependències en la població en risc desenvolupada per l'Associació PDS amb el suport del Departament de Benestar Social i Família.

Més informació: http://www.pnsd.msssi.gob.es/Categoria3/prevenci/pdf/EDDRA_2012.pdf

Besalú, Canovelles, Figueres, Manlleu i Sant Boi de Llobregat impulsen programes de "Servei Responsable" amb suport de la FEMP. Aquests cinc ajuntaments catalans han estat seleccionats entre 136 municipis d'arreu de l'Estat per rebre suport per fer accions de promoció del servei responsable d'alcohol l'any 2013 en el marc d'una Convocatòria de la *Federación Española de Municipios y Provincias* (FEMP). A Canovelles, per exemple, l'acció s'ha anomenat "Projecte Zona Viva". El seu logotip il·lustra aquesta notícia.

Més informació: http://www.femp.es/Portal/Front/ContenidoDetalle/_N1w1oXtNSY0NK3fbzNCuwNF4bEgG3ywlOJtyOCQDsms

Nova Carpeta de Salut Joves de l'Ajuntament de Palamós. L'ajuntament d'aquest municipi de la Costa Brava ha renovat la seva Carpeta de Salut que distribueix entre els estudiants del Baix Empordà i que inclou continguts sobre drogues, salut sexual, alimentació, salut mental, ciberaddiccions i maltractament entre iguals. Més informació: joventut@palamos.cat

S'aprova el Pla d'Acció sobre Drogues 2013-2016 de Barcelona. Aquest és el 8è Pla d'Acció sobre Drogues de Barcelona, amb el que es compleixen 25 anys de prevenció i abordatge d'aquesta problemàtica en aquesta ciutat. El nou Pla vol garantir un abordatge integral de les addiccions, des de la prevenció fins el tractament i la reinserció d'aquells ciutadans que tenen problemes derivats del consum de drogues.

Més informació: http://www.aspb.cat/quefem/docs/Pla_Drogues_2013_16.pdf

El calaix

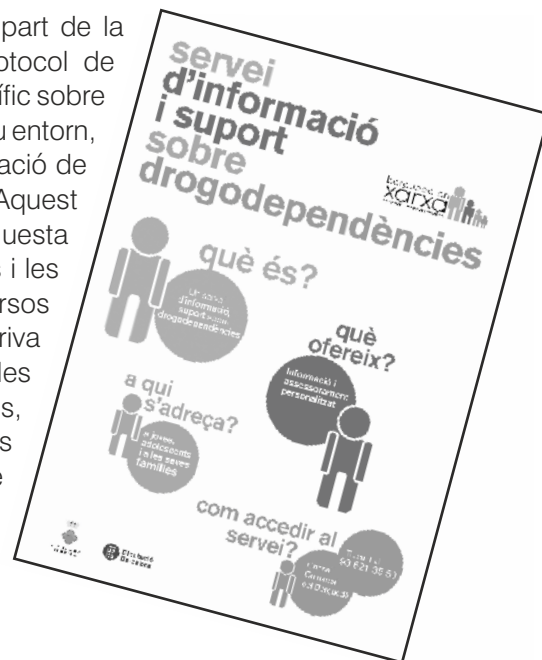

Nou servei d'informació i suport sobre drogodependències al Berguedà

El Consell Comarcal del Berguedà, responent a la necessitat detectada per part de la Comissió del projecte "Berguedà en Xarxa" –encarregada d'elaborar el protocol de prevenció de drogodependències de la comarca–, d'oferir assessorament específic sobre drogues tant als adolescents i joves com a les seves famílies i les persones del seu entorn, va posar en marxa a començaments de 2013, amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona, un Servei d'informació i suport en matèria de drogodependències. Aquest nou servei és atès per un professional del Consell Comarcal especialitzat en aquesta temàtica i facilita informació sobre l'ús de drogues en general, els seus efectes i les conductes de risc associades al seu consum. També informa sobre els recursos d'atenció especialitzats relacionats amb les drogodependències i –si s'escau– deriva les persones ateses cap a altres serveis. L'objectiu d'aquest servei és ajudar les persones que atén a resoldre els seus dubtes en relació amb el consum de drogues, posar a la seva disposició informació contrastada sobre els efectes i els riscos derivats de l'ús de drogues i orientar-les, quan sigui necessari, per resoldre possibles dificultats derivades del seu consum. A més, ofereix a les famílies informació i assessorament per millorar les estratègies de comunicació amb els seus fills i filles.

Més informació:

Consell Comarcal del Berguedà. Departament de Serveis Socials. Tel.: 938 213 553

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: STUDIUM Talleres Gràfics, S.A.

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

prevenim•dro

Butlletí d'informació sobre prevenció de drogodependències a Catalunya

Número 39 - Suplement monogràfic 12 - 2013

MONOGRÀFIC SOBRE PREVENCIÓ LABORAL

En aquest número...

Editorial

2

Reflexions sobre la importància, l'especificitat i les dificultats de la intervenció preventiva sobre el consum d'alcohol i d'altres drogues en l'entorn laboral.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari i presentació dels principals resultats d'un estudi que analitza el consum de drogues en la població espanyola en funció de la situació d'ocupació, el sector d'activitat econòmica i la categoria professional.

Finestra oberta

2

Secció doble, que presenta quatre experiències d'intervenció preventiva en el lloc de treball desenvolupades a Catalunya: el programa de prevenció d'accidents de treball relacionats amb el consum d'alcohol i d'altres drogues de TMB, el programa de prevenció del consum d'alcohol i d'altres drogues al lloc de treball de FCC, el programa de sensibilització de les addiccions en l'àmbit empresarial de Projecte Home Catalunya i Fundació PIMEC Acció Social i el component informatiu i de sensibilització d'un projecte (TAC & CIA) d'intervenció preventiva en l'àmbit laboral desenvolupat al port de Barcelona.

En pràctica

3

Comentari sobre les claus per a l'èxit de la prevenció del consum d'alcohol i d'altres drogues en l'àmbit laboral, de la mà de Joan Colom, Subdirector general de drogodependències, a rel del lideratge i participació en un projecte d'abast europeu sobre aquest tema.

Opinió

5

Sonia Moncada, cap de l'Àrea de Prevenció de la *Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas* ens aporta la seva visió sobre el panorama actual de la prevenció laboral a nivell de l'Estat espanyol i ens suggereix tres recomanacions bàsiques per a aconseguir bons resultats.

Bagul

5

Comentaris breus sobre diferents documents i recursos relacionats amb la intervenció preventiva sobre el consum de drogues en l'entorn laboral.

Calaix

6

Presentació de les característiques i conclusions principals d'un projecte europeu d'investigació sobre polítiques d'alcohol en l'àmbit laboral, cofinançat per la Comissió Europea i liderat per la Subdirecció General de Drogodependències que, a casa nostra, ha contemplat entre altres accions el desenvolupament d'una campanya de sensibilització per als treballadors de l'ASPC.

prevenim•dro

és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESARROLLO SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

El consum d'alcohol i d'altres drogues en l'entorn laboral constitueix un risc important per a la salut i la seguretat en el treball, repercutint negativament tant en els treballadors com en les empreses. Així, és ben conegut que, entre d'altres problemes, contribueix a augmentar els períodes de baixa per malaltia, disminueix la productivitat, pot ser motiu de frustració en la trajectòria professional dels treballadors, deteriora el clima laboral i incrementa la sinistralitat laboral i l'absentisme. Tanmateix, malgrat el convenciment general que és important evitar el consum d'alcohol i d'altres drogues en el lloc de treball, la intervenció preventiva en l'àmbit laboral presenta una especificitat i unes dificultats particulars, que fan que a la pràctica sigui, avui per avui, un camp poc explorat en comparació amb altres àmbits tradicionals d'intervenció preventiva, com ara l'escola o la família. Tot i això, existeixen algunes experiències interessants, de les quals, aquest número monogràfic sobre prevenció en l'àmbit laboral se'n fa ressò d'unes quantes de fetes a Catalunya, a més d'altres continguts sobre el tema, que esperem que trobeu interessants i, potser també, útils.

Cop d'ull a la recerca

El consum de drogues segons la situació d'ocupació, l'activitat econòmica i la categoria professional

Un article recent publicat a *Gaceta Sanitaria* (Benavides, F. *et al.*, 2013) mostra que els patrons de consum de la població activa espanyola varien segons si s'està treballant o en situació d'atur, amb el tipus d'ocupació i en funció de l'activitat econòmica. L'estudi que comentem va analitzar una mostra de 15.082 persones d'edats entre 16 y 64 anys, ocupades o en atur, extreta de l'edició de 2007 de l'enquesta domiciliaria d'alcohol i drogues a Espanya (EDADES) que fa cada dos anys el Pla Nacional sobre Drogues estatal. Els indicadors que es van utilitzar per valorar el consum de drogues van ser: les prevalències del consum d'alcohol en quantitats considerades de risc alt per a la salut (més de 30 g/dia per a les dones i més de 50 g/dia per als homes), del consum diari d'hipnosedants (tranquil·litzants o somnífers) i del consum de cànnabis en els darrers 30 dies i d'alguna altra droga il·legal durant els últims 12 mesos.

Consum de drogues i situació laboral. El consum de drogues en funció de la situació laboral va mostrar una realitat diferent entre els homes i les dones. Per als primers, el consum d'hipnosedants, cànnabis i drogues il·legals fou superior per als que es estaven en situació d'atur que per als ocupats. En les dones, també va ser més alt el consum d'hipnosedants entre les aturades, però no el de les altres substàncies.

Consum de drogues segons el sector econòmic d'ocupació laboral. Pel que fa a l'activitat econòmica, entre els homes el consum diari d'alcohol en nivells de risc va ser més alt entre els que treballaven a l'agricultura, la pesca, la construcció i l'hostaleria, mentre que les menors prevalències d'aquesta mena de consum les van presentar els que es dedicaven als sectors de la sanitat, l'administració o l'educació. El consum de cànnabis fou superior entre els homes que es dedicaven a l'hostaleria o a la construcció, i per a aquests últims, també va ser major el consum de drogues il·legals. Entre les dones, les que es dedicaven a l'hostaleria presentaven prevalències més altes de consum de cànnabis i d'altres substàncies il·legals. Això últim, també passava entre les que es dedicaven al comerç, el transport i l'administració.

Consum de drogues segons la categoria professional. Per últim, respecte a la categoria professional es va observar una major freqüència de consum diari d'alcohol, en quantitats de risc, entre els nivells directius que entre els administratius i els professionals manuals, mentre que entre les dones les diferències significatives es van trobar especialment en el consum de cànnabis i en el d'altres drogues il·legals: les directives i les professionals presentaven prevalències de consum més altes que les treballadores manuals (qualificades i no qualificades).

Les dades d'aquest estudi indiquen, per una banda, que és rellevant incloure variables sociolaborals en les enquestes sobre consum de drogues, donades les diferències que s'han trobat en els patrons de consum. D'altra banda, l'associació observada entre les diferents situacions laborals i el consum de substàncies fa palesa la necessitat d'explorar els factors de risc i de protecció que hi estan associats. Això pren una especial rellevància en contextos de precarietat laboral com els que vivim actualment i ens ajudaria, tant a detectar la població més vulnerable per al desenvolupament de problemes relacionats amb el consum de d'alcohol i altres drogues, com a conèixer els determinants que caldria modificar per reduir aquesta vulnerabilitat.

L'associació observada entre les diferents situacions laborals i el consum de substàncies fa palesa la necessitat d'explorar els factors de risc i de protecció que hi estan associats.

En aquest sentit, l'estudi posa l'alerta en el col·lectiu de les persones desocupades i també en el dels professionals de sectors que reuneixen unes condicions de risc per al consum d'alcohol i altres drogues, com és el cas de l'hostaleria. En relació a aquest sector, sembla irònic dedicar esforços a implementar estratègies orientades al servei responsable de begudes alcohòliques, sense abocar també esforços per posar en marxa programes de prevenció en l'àmbit laboral dirigits a les persones que treballen en aquest àmbit de l'activitat econòmica. Finalment, a nivell més global, les dades d'aquest estudi avalen la idea de contemplar les empreses i el lloc de treball com un escenari clau per posar en marxa programes de prevenció del consum de drogues.

Per continuar llegint: Benavides FG, Ruiz-Forès N, Delclós J i Domingo-Salvany A. (2013). Consumo de alcohol y otras drogas en el medio laboral en España. *Gaceta Sanitaria*, 27(3): 248-253.

Prevenció d'accidents de treball relacionats amb el consum d'alcohol i altres drogues a Ferrocarril Metropolità de Barcelona (TMB)

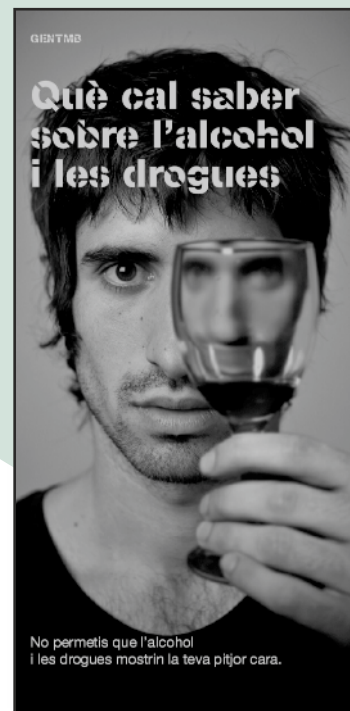
El consum d'alcohol en el lloc de treball és la causa del 15% al 30% de les lesions per accidents de treball, i l'absentisme de les persones amb trastorns de dependència d'alcohol i drogues és de dues a tres vegades superior que el de les persones que no tenen aquest trastorn. Des d'aquesta realitat, Ferrocarril Metropolità de Barcelona (TMB) ha desenvolupat un programa de prevenció que té per objectiu impedir la realització d'activitats laborals sota la influència de l'alcohol o altres drogues i evitar accidents de treball i lesions associades al seu consum.

Elements clau per desenvolupar aquest programa han estat el treball en equip, liderat pel servei de prevenció amb el compromís de la direcció de l'empresa i la participació dels representants legals del treballadors –específicament els delegats de prevenció–, juntament amb la col·laboració de la Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya del Departament de Salut. Aquest programa estableix una política i un procediment marc sobre el consum d'alcohol i drogues a l'empresa, i contempla:

1. **Mesures ambientals.** Com ara l'eliminació de la presència de begudes alcohòliques a l'empresa, la prohibició del seu consum dins l'horari de treball –fent-la extensiva a dinars de treball i celebracions (jubilatons, aniversaris, festes de Nadal...) que es facin dins de les instal·lacions de l'empresa– o la possibilitat de poder escollir el lot de Nadal lliure d'alcohol.
2. **Accions informatives.** Cartells, díptics i publicacions periòdiques a la intranet corporativa per assolir i mantenir la sensibilització vers un consum responsable que garanteixi comportaments segurs i saludables.
3. **Formació.** Per sensibilitzar a responsables i treballadors (s'ha arribat al 75% de la plantilla) respecte el fet que consumir alcohol o drogues pot donar lloc a problemes de salut greus. Alhora, ha permès millorar les competències dels comandaments per identificar problemes de consum de substàncies i derivar les persones afectades al programa assistencial, que ofereix ajut sanitari i social.
4. **Enfocament preventiu específic del programa de vigilància de la salut.** Això ha permès fer en el marc dels reconeixements mèdics laborals detecció precoç de consumidors de risc o amb trastorns de dependència, esdevenint un element fonamental de prevenció de lesions per accidents de treball.
5. **Establiment d'un sistema de control i vigilància.** Realització de controls d'alcohol en aire espirat planificats –amb avis previ i després d'haver rebut la informació del programa- així com controls aleatoris, que s'han fet extensius progressivament a més de la meitat dels treballadors –sense que això hagi generat cap incident– i que ha millorat la capacitat de gestió de la seguretat per part dels comandaments en poder sol·licitar un control davant una sospita, amb totes les garanties per part del treballador, responnent a l'objectiu del programa d'impedir la realització d'activitats laborals sota els efectes de l'alcohol i/o drogues.
6. **Programa d'ajut als treballadors amb trastorns de dependència.** En els últims 10 anys s'hi han acollit 33 treballadors, la major part dels quals (95.5%) han seguit desenvolupant la seva activitat laboral amb normalitat després de seguir un tractament especialitzat. La taxa de recaigudes ha estat del 15%, però en el decurs de les mateixes les persones afectades s'han pogut acollir de nou al programa d'ajut.

En reconeixement a tot aquest treball en prevenció de riscos l'Ajuntament de Barcelona ha atorgat recentment el Premi Ignasi Fina 2013 a TMB, per haver implantat sistemes, accions o mesures de prevenció que han mostrat la seva eficàcia en matèria de seguretat i salut.

Dra. Marta Espinós Arizti Transports Metropolitans de Barcelona (TMB)

Per un port segur, TAC & CIA.

Després d'haver presentat en aquesta secció tres experiències recents i actuals de prevenció del consum de drogues en l'àmbit laboral, recordem en aquest apartat una de les primeres iniciatives endegades a Catalunya, fa ja gairebé dotze anys. Es tracta d'una sèrie de tríptics que, juntament amb altres elements, van conformar el component informatiu i de sensibilització d'un projecte (TAC & CIA) d'intervenció preventiva en l'àmbit laboral desenvolupat al port de Barcelona, a proposta de l'Autoritat Portuària i amb la col·laboració de la Subdirecció General de Drogodependències, que també incloïa estudis de prevalença i d'accidentalitat, accions de formació i de detecció de casos i l'establiment de protocols d'actuació individual.

La sèrie de tríptics estava formada per un de caire genèric i tres d'específics sobre tabac, alcohol i cocaïna. D'aquests, el primer aportava elements per valorar el grau de dependència a la nicotina i trobar motius personals per deixar de fumar. El segon incloïa informació sobre els problemes que pot ocasionar l'abús de l'alcohol, sobre quins són els nivells de consum de risc i sobre la manera de valorar el nivell de consum personal, a més de recomanacions per prevenir problemes. El tercer informava sobre els riscos de consumir cocaïna, les circumstàncies que els incrementen i algunes maneres de limitar-los en cas de prendre'n. Tots quatre, a més, incloïen informació de telèfons als quals adreçar-se en cas de tenir problemes.

Més informació: ASPC. Subdirecció General de Drogodependències. Tel.: 93 551 39 00

Prevenió del consum d'alcohol i d'altres drogues al lloc de treball a la Delegació Catalunya II de FCC, S.A.

Partint de la consideració dels problemes relacionats amb el consum d'alcohol i d'altres drogues com un problema també de l'empresa, va sorgir en la nostra organització la necessitat de dur a terme un programa preventiu sobre aquest tema, des d'una posició d'empresa responsable amb el seu personal i compromesa amb l'obligació de vetllar per la seguretat i la salut en el treball.

La decisió de dissenyar i implantar un programa preventiu del consum d'alcohol i d'altres drogues en el treball a la Delegació de Catalunya II (Tarragona i Lleida) de *Fomento de Construcciones y Contratas* (FCC) va ser possible gràcies a la conscienciació sobre aquest tema, tant a nivell de direcció, producció, serveis mèdics, recursos humans i prevenció com del comitè d'empresa. A més, s'ha comptat amb la col·laboració dels departaments de Salut (Subdirecció General de Drogodependències), de Treball i d'Interior (Mossos d'Esquadra) de la Generalitat de Catalunya.

El programa parteix del lema "FCC, S.A. empresa segura i saludable", que està en la base de totes les accions que es fan per garantir la seguretat i la salut del personal i es basa en implantar una política de tolerància zero amb l'ús d'alcohol o d'altres drogues a l'empresa. Els seus objectius generals són: contribuir a un lloc de treball més segur, saludable i productiu; reduir l'accidentalitat laboral; reduir l'absentisme i els períodes de baixa laboral; millorar i promocionar les relacions interpersonals, el clima laboral i el sentit de pertinença a l'empresa; i millorar la imatge externa de l'empresa. Alhora, els seus objectius específics contemplen: a) informar i sensibilitzar la plantilla sobre els efectes del consum de l'alcohol i d'altres drogues; b) optimitzar les vies de comunicació en totes les direccions; c) identificar i modificar els factors ambientals de l'entorn laboral que puguin incidir en el consum de substàncies; i d) detectar consums que puguin afectar a la feina. Per assolir els seus objectius el pla d'actuació s'ha dividit en tres etapes:

- 1. Sensibilització.** Contempla la realització d'accions informatives, formatives i lúdiques, entre les quals s'inclou el disseny i posterior exposició als centres de treball de varis cartells amb continguts centrats, cada un d'ells, en una substància diferent (alcohol, cànnabis, cocaïna, pastilles, etc.) i que incorporen tots el següent lema comú: "A la feina drogues i alcohol 0,0".
- 2. Detecció i control.** Consisteix en l'aplicació de mesures per identificar el personal del qual se sospita que pot tenir uns mals hàbits i abusar o presentar problemes relacionats amb el consum d'alcohol o d'altres drogues, establint-se les vies de detecció possibles mitjançant la utilització d'alcoholímetres i dels canals de control, entre altres instruments.
- 3. Intervenció.** S'adreça a activar els recursos sanitaris, laborals i socials per ajudar les persones a les quals s'ha detectat un problema relacionat amb l'alcohol o altres drogues.

Alhora, per garantir l'assoliment dels objectius s'ha modificat, tant el reglament intern de l'empresa (fent obligatòria l'anàlisi de detecció de consum d'alcohol i d'altres drogues en les revisions mèdiques inicials i periòdiques) com les mesures disciplinàries a aplicar en matèria de consum d'alcohol o d'altres drogues a la feina. Un eix clau del programa és la seva avaluació i seguiment. A tal fi es va crear un grup de treball i es van establir uns indicadors per valorar-ne l'eficàcia. Els seus resultats des del començament l'any 2008, indiquen que: ha augmentat la seguretat en el treball, s'ha reduït l'absentisme, ha baixat el nombre de mesures disciplinàries, ha millorat la imatge de l'empresa i el sentiment de pertinença a ella del personal, ha augmentat la sensibilització i conscienciació de la plantilla respecte la problemàtica relacionada amb el consum de l'alcohol i d'altres drogues

i s'ha reduït el consum d'alcohol i d'altres drogues al treball. En síntesi: ha ajudat a crear un lloc de treball més segur, més saludable i més productiu. A més, la Subdirecció General de Drogodependències i l'*Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo* l'han escollit com a exemple de bones pràctiques i ha contribuït a dotar l'organització d'una imatge d'empresa conscienciada amb els problemes socials i de compromís amb la responsabilitat social corporativa.

Dra. Montserrat Gómez Recasens
Servei Mèdic de Tarragona
de FCC, S.A.

Programa de sensibilització de les addiccions en l'àmbit empresarial de Projecte Home Catalunya i Fundació PIMEC Acció Social

Projecte Home Catalunya conjuntament amb la Fundació PIMEC Acció Social, amb el suport de l'Obra Social de Caixa Penedès, desenvolupen des de l'any 2011 un programa destinat a sensibilitzar i prevenir la dependència de substàncies i altres addiccions en l'àmbit empresarial. Aquest programa ofereix a les petites i mitjanes empreses la possibilitat de desenvolupar accions preventives que s'integrin en les seves estratègies de responsabilitat social corporativa, de desenvolupament de les persones i de prevenció dels riscos laborals. El programa posa a disposició de les empreses i entitats vinculades amb l'àmbit empresarial una sèrie de serveis amb total garantia de confidencialitat i discreció:

- 1. Visites d'atenció personalitzada a les organitzacions.** Per realitzar un diagnòstic de la situació o necessitats demandades i poder facilitar així pautes d'actuació, orientació i definir un pla d'intervenció.
- 2. Sessions formatives per a grups.** Per informar dels riscos associats al consum d'alcohol i d'altres drogues i promoure hàbits més saludables, en funció del tipus de demanda: prevenció laboral, riscos associats al consum de substàncies, etc.
- 3. Una guia informativa sobre dependència de substàncies i altres addiccions.** Adaptada a l'àmbit empresarial, conté informació sobre addiccions a l'abast de qualsevol empresari o empresària i treballador o treballadora que la sol·liciti. Disponible també en línia.
- 4. Un servei de línia telefònica oberta de consulta i assessorament.** Per atendre qualsevol consulta sobre situacions relacionades amb el consum de drogues i les drogodependències a l'empresa.
- 5. Orientació i tractament.** Per a tota persona, empresària o treballadora que ho necessiti, amb horaris compatibles amb el treball.

L'any 2011 es van beneficiar d'aquest programa 70 empreses i organitzacions de l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Baix Llobregat. El 2012 van ser 272 les empreses que van fer ús d'aquest programa i l'any 2013 es continua oferint a les comarques de l'Alt i el Baix Penedès, l'Anoia i el Garraf.

Més informació:

Projecte Home Catalunya. rcastillo@projectehome.org
Fundació PIMEC Acció Social. secretaria@fundaciopimec.org

A LA FEINA
DROGUES
I ALCOHOL

0,0

Claus per l'èxit de la prevenció del consum d'alcohol i altres drogues en l'àmbit laboral

La Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya porta més de 10 anys promovent la implementació de programes preventius del consum d'alcohol i altres drogues en l'àmbit laboral. En aquests anys s'ha fet un esforç en un doble sentit: a) per construir un ampli consens amb tots els actors (Departament de Salut, Departament d'Ocupació, representants dels treballadors i de les empreses, especialistes en salut laboral, etc.) sobre la importància d'intervenir en aquest àmbit i sobre els límits de les actuacions acceptables tal i com es van formular en el llibre blanc de la prevenció; i b) per recopilar l'evidència (ex.: participant a l'*European Workplace and Alcohol Project* - www.ewaproject.eu) i les bones pràctiques dutes a terme a Catalunya (ex.: els programes del Port de Barcelona, de FCC, TMB, etc.) que evidencien que és possible dur a terme accions en aquest sentit i que poden ser molt útils i efectives.

L'acció en el lloc de treball no es pot dur a terme sense la sinèrgia i la col·laboració de tots. I ha de perseguir un objectiu comú: l'ajuda –no la persecució– als treballadors mitjançant l'elaboració d'una política i d'un

protocol d'empresa clar que guiï què fer, com i quan. L'objectiu principal ha de ser ajudar els treballadors a prendre consciència dels riscos que el consum d'alcohol o d'altres drogues els pot ocasionar dins i fora de la feina i donar-los eines per autoavaluar el seu consum i el seu risc, fer els canvis que puguin ser necessaris i, si no poden, demanar ajuda.

Per assolir l'èxit cal que els programes s'implementin de manera transparent, a iniciativa de l'empresa i en resposta a necessitats detectades tant per l'empresa com pels treballadors. A més, convé que incloguin des d'accions de sensibilització fins a accions de reinserció social i que donin resposta a tota la casuística que es produeixi en l'entorn laboral, establint també les sancions adequades que siguin necessàries. Alhora, tot i que la informació per si mateixa no és suficient per promoure canvis comportamentals, sense una bona campanya de sensibilització difícilment es crearan les condicions necessàries per poder implementar aquests programes a les empreses. Per tant, val la pena dedicar-hi esforços en les fases inicials. La formació –adaptada al rol de cadascú– del personal

directiu i dels comandaments intermedis, dels professionals de salut laboral i dels treballadors, és també un element molt important. Les empreses han de sentir que no estan soles en l'abordatge d'aquests temes, així que establir mecanismes clars i continus de suport i assessorament i definir els circuits de derivació dels casos greus al sistema de salut general, és un element clau en la seva implicació.

Estem convençuts que les empreses, tot i la conjuntura actual, són i seguiran sent un àmbit on la prevenció dels problemes d'alcohol i d'altres drogues és possible i efectiva. Perquè la feina és un element motivador de canvi, perquè a la feina hi vivim un terç del nostre temps i perquè en ella es poden promoure estils de vida saludables i és possible oferir suport i assistència en salut. Per tot això, la subdirecció general de drogodependències està enllestint l'elaboració d'un protocol d'actuació a Catalunya per servir de guia a les empreses, petites, mitjanes o grans, sensibles a aquesta realitat, que esperem posar a disposició de tothom el segon trimestre de 2014.

Joan Colom i Farran

Subdirector general de drogodependències
Agència de Salut Pública de Catalunya

Més informació: ewa@gencat.cat

L'Opinió

Sonia Moncada Bueno, psicòloga amb una dilatada experiència en prevenció de les drogodependències, és actualment cap de l'Àrea de Prevenció a la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues espanyol. En les línies que venen a continuació ens orienta sobre les claus per intervenir en prevenció a l'àmbit laboral i aconseguir bons resultats.

Els professionals del sector de les addiccions coneixem la importància de fer intervencions sobre l'ús de drogues en el lloc de treball. Els costos associats a les addiccions en aquest àmbit, en especial els derivats del consum d'alcohol (i tabac) són enormes¹, a banda d'altres repercussions negatives per a la persona i per al seu entorn de treball. Si afegim que els consums problemàtics de drogues es concentren més en la població treballadora que en la població general² i que hi ha evidència d'efectivitat par a les intervencions en el lloc de treball, els arguments per intervenir són evidents. Malgrat això, a Espanya, la intervenció sobre l'ús de drogues en l'àmbit laboral és un entorn quasi verge: molt poques empreses implementen programes i quan ho fan no acostumen a passar d'accions puntuals de sensibilització. Ara bé, per intervenir a l'empresa hauríem de tenir en compte tres recomanacions bàsiques:

1. Conèixer bé el problema i tenir arguments sòlids per "vendre" la necessitat d'intervenir i els beneficis de fer-ho. També hem d'identificar els sectors prioritaris d'intervenció i allò que ja hi ha d'avançat en el nostre territori. Molts plans autonòmics sobre drogues tenen convenis de col·laboració amb sindicats i patronal per posar en marxa programes d'aquesta mena.

2. Evitar la temptació d'inventar quelcom nou. Hi ha molta informació sobre com s'han d'implementar els programes de drogues a les empreses i organismes internacionals, com ara

Molt poques empreses implementen programes sobre drogues i quan ho fan no acostumen a passar d'accions puntuals de sensibilització.

l'OMS³, el SAMHSA⁴ o l'OIT, ofereixen eines i propostes metodològiques de qualitat. Alhora, a Espanya hi ha organitzacions que ja han començat a treballar en aquest àmbit, amb les quals s'hi pot comptar. Així, els principals sindicats tenen molta experiència en el tema, que es pot consultar a les seves web. A més, algunes ONG ofereixen recursos d'interès⁵.

3. Enfocar les intervencions des d'una perspectiva integral i integrada. D'una banda cal abordar els diferents aspectes d'aquesta temàtica, incorporant accions de prevenció, detecció precoç, assistència i derivació de casos als serveis especialitzats. D'altra banda cal integrar aquestes intervencions en programes que ja funcionin a l'empresa (ex.: de promoció de la salut, prevenció de malalties cardiovasculars, etc.), comptant amb la necessària col·laboració dels serveis de salut laboral i tenint com a requisit imprescindible la protecció dels treballadors amb problemes de drogues i la seva garantia de confidencialitat sobre el tema.

¹ <http://www.nationaldrugstrategy.gov.au/internet/drugstrategy/publishing.nsf/Content/mono64-l>

² <http://www.pnsd.msssi.gob.es/Categoria2/observa/pdf/Encuesta2007-2008AmbitoLaboral.pdf>

³ <http://www.workplace.samhsa.gov>

⁴ http://www.who.int/occupational_health/healthy_workplace_framework.pdf

⁵ <http://proyecto hombre.es/curso-de-prevencion-de-drogas-en-ambiente-laboral/>

Bagul

Protocolo de intervención y prevención de la drogodependencia en el ámbito laboral. Document editat per la UGT amb el suport del *Plan Nacional sobre Drogas* per orientar el disseny de plans de prevenció de drogodependències a les empreses, incorporant una anàlisi de les condicions de treball, avaluacions de riscos i programes globals d'intervenció.

Accés: http://www.ugt.es/actualidad/2013/julio/PROTOCOLOINTERVENCION_salud_laboral.pdf

Dependència de substàncies i altres addiccions en l'àmbit empresarial. Guia elaborada per Projecte Home Catalunya, pensada especialment per a empresaris i treballadors de petites i mitjanes empreses, que forma part del programa de sensibilització de les addiccions en l'àmbit empresarial que duu a terme aquesta organització amb la Fundació PIMEC Acció Social.

Accés: <http://www.projectehome.cat/wp-content/uploads/Guia-Addiccions-CAT-juny-20132.pdf>

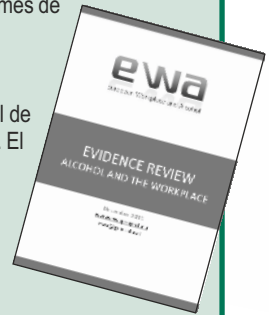

Orientaciones sobre intervención sindical en drogodependencias. Tercera revisió d'una publicació de CC.OO. editada amb el suport del *Plan Nacional sobre Drogas* per informar de les causes i conseqüències del consum de drogues, orientar la intervenció sindical i formar als treballadors i als representants sindicals com a mediadors en programes de drogues.

Es pot baixar de: <http://www.pnsd.msssi.gob.es/Categoria2/publica/pdf/orientaciones.pdf>

European Workplace and Alcohol. Projecte co-finançat per la Comissió Europea i liderat per la Subdirecció general de drogodependències per promoure la implementació i l'avaluació de programes preventius del consum d'alcohol a l'àmbit laboral. El seu web dóna accés, entre d'altres continguts (en anglès), a informes de revisió de l'evidència i de bones pràctiques.

Més informació: www.ewaproject.eu

Mujer y drogodependencias en el ámbito laboral. Document de la UGT que aporta elements per orientar la prevenció del consum de drogues en l'àmbit laboral amb perspectiva de gènere i anant més enllà de l'anàlisi de la variable del sexe.

Accessible a: <http://www.ugt.es/saludlaboral/GUIA%20PREVENCION%20MUJER-.pdf>

Beber no es la solución. Document de CC.OO. per orientar l'abordatge preventiu i assistencial dels problemes relacionats amb el consum d'alcohol en els treballadors i treballadores del sector de l'hostaleria, considerat d'alt risc per la presència freqüent de factors de risc (nocturnitat, accessibilitat, etc.) que afavoreixen el consum d'alcohol.

Disponible a: <http://www.pnsd.msssi.gob.es/Categoria2/publica/pdf/bebernoeslasolucion.pdf>

Calaix

Catalunya lidera un projecte europeu sobre polítiques d'alcohol en l'àmbit laboral.

El *European Workplace and Alcohol* (EWA) és un projecte d'investigació en polítiques d'alcohol en l'àmbit laboral cofinançat per la Comissió Europea que ha liderat la Subdirecció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya i que s'ha desenvolupat entre 2011 i 2013 amb la participació de 10 països europeus. Els seus objectius eren: a) desenvolupar mètodes eficaços per augmentar la consciència dels riscos associats al consum d'alcohol i aconseguir un canvi en les organitzacions i una reducció de les absències i les lesions laborals relacionades amb l'alcohol; d) desenvolupar i difondre una eina per intervenir en espais laborals i aconseguir pautes de consum d'alcohol menys perjudicials entre la població activa; i c) elaborar un informe de bones pràctiques i recomanacions adreçat a polítics a escala europea, nacional, regional i local. Entre d'altres accions, el projecte ha revisat l'evidència disponible i ha promogut experiències pilot als països participants (cinc a Catalunya) per augmentar la consciència sobre els riscos associats al consum d'alcohol en l'entorn laboral. Algunes de les seves conclusions són: que el consum d'alcohol té un impacte molt negatiu a la feina; que hi ha molta variació a Europa tant pel que fa al contingut com al nivell de desenvolupament de les intervencions preventives en matèria d'alcohol a la feina; que aquestes intervencions poden ajudar a augmentar la consciència i a canviar les actituds i el comportament de la plantilla amb relació a la beguda i són ben valorades tant pels empresaris com pels treballadors. Una de les experiències pilot fetes a Catalunya ha estat una campanya de sensibilització per als treballadors de l'Agència de Salut Pública de Catalunya: "A la feina, alcohol 0,0", amb díptics informatius, eines d'autoavaluació i consell personalitzat, accessible de forma anònima a través del Canal Drogues i de la intranet de l'organització.

ewa
European Workplace and Alcohol

Més informació: ewa@gencat.cat

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: STUDIUM Talleres Gràfics, S.A.

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

prevenim•dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 40 - Suplement monogràfic 13 - 2014

Monogràfic drogues i lleis: Law Enforcement

En aquest número...

Editorial

2

Reflexions a propòsit de diferents fenòmens mediàtics relacionats amb l'ús de drogues i la festa, que posen de manifest la necessitat de disposar de normes i lleis clares i de potenciar el treball conjunt i coordinat entre els cossos de seguretat i els professionals de la prevenció.

Cop d'ull a la recerca

2

Anàlisi dels elements necessaris per a que una política de prevenció de l'abús de l'alcohol tingui èxit, contrastats amb les dades d'un estudi fet a països europeus, de la mà d'un dels seus autors.

Finestra oberta

3

Anàlisi dels factors que contribueixen a l'èxit en aplicació de les lleis en l'àmbit de la intervenció en drogues, amb referència a algunes actuacions fetes a casa nostra que contempen aquest aspecte.

Última hora

3

Presentació de les principals novetats en matèria de drogues que planteja la nova i polèmica Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana, recentment aprovada pel Congrés de Diputats.

En pràctica

4

Resum de l'evidència d'efectivitat de diferents mesures legals relacionades amb les drogues.

Opinió

5

L'equip de Mataró al capdavant dels protocols ASA aporta la seva visió sobre les oportunitats i les dificultats que ofereix la llei en aquest aspecte concret del treball en drogues.

El bagul

5

Cop d'ull als criteris de salut pública que han d'orientar l'activitat dels clubs socials de cànnabis, a la llum d'una proposta de resolució plantejada recentment a la Comissió de Salut del Parlament de Catalunya.

Materials

6

10 preguntes sobre les lleis i les drogues – per a consumidors i professionals (llibret).

¿Qué he hecho yo para merecer esto? – per a consumidors de drogues i gent propera (llibret).

Una bona festa! Alcohol, menors i festes populars – per a grups i entitats que munten barres i barraques en festes populars (llibret).

Guia de recomanacions sobre el consum d'alcohol i altres drogues en les festes locals – per a organitzadors de festes i esdeveniments musicals (guia).

Guia de recomanacions per a la implementació del protocol de prevenció sobre drogues ASA – per a professionals (guia).

Psicoestimulants. Gestió de trastorns aguts de la conducta – per a cossos policials (guia).

Notes bibliogràfiques

6

Comentaris breus sobre publicacions diverses que tracten sobre normativa, lleis i drogues.

BoiServei

prevenim•dro
és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya
Subdirecció General de Drogodependències

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família

Party boats, “corre-bars”, *pub crawl*, *mamading*, webs estrangeres que promocionen Barcelona com a capital del cànnabis, etc., han omplert aquest any moltes pàgines de diaris i han estat notícia en molts mitjans. El seu impacte mediàtic, tant a casa nostra com a l'estranger, ha provocat reaccions per part de les autoritats i fa evident l'existència de buits legals i d'espais d'àmbit global (Internet) que sobrepassen les planificacions que es puguin estar desenvolupant. Aquesta realitat posa sobre la taula la necessitat d'obrir noves línies de treball en prevenció a l'àmbit local. Així, cal disposar de normes i lleis clares, i cal també potenciar el treball conjunt i coordinat per part dels cossos de seguretat i dels professionals de la prevenció: anar a la una i reforçar mútuament les seves actuacions per reduir les pràctiques de consum problemàtic o abús de drogues. I aquí, hi tenen un paper important les lleis i el foment del seu compliment, el que ara s'anomena “*law enforcement*”. Però, ben entès i orientat a la prevenció!

Cop d'ull a la recerca

Wim van Dalen, director del Dutch Institute for Alcohol Policy (STAP), ens comenta en aquesta secció l'experiència holandesa relativa a l'aplicació del “*law enforcement*” a la prevenció del consum abusiu de l'alcohol, alhora que ens apropa a les dades d'un estudi europeu sobre aquest tema.

“ L'aplicació eficaç de les lleis sobre l'alcohol: una benedició per a la societat ”

D'acord amb les tesis dels pioners en política de prevenció del consum d'alcohol als Estats Units: el Dr. Robert Reynolds i el Dr. Harold Holder (*The System Approach*, 2003), hi ha tres elements bàsics per a que una política de prevenció de l'abús de l'alcohol tingui èxit. A saber: la legislació, l'aplicació i el suport públic. En altres paraules, els elements clau per a l'èxit són: a) les normes han de ser clares, b) la seva aplicació ha de ser regular i intel·ligent, i c) han de comptar amb un suport social fort. Per a que una política preventiva obtingui bons resultats és essencial que aquests tres pilars tinguin tots tres els mateix pes. Es poden tenir bones lleis, però si aquestes no s'apliquen esdevenen paper mullat. De la mateixa manera, si la població no coneix les lleis o si les lleis no compten amb el suport de la societat, esdevenen insostenibles.

A Holanda, des de l'any 2007 la política local sobre l'alcohol es basa en els principis de Reynolds i Holder. En aquell moment teníem una situació en la que havíem de lluitar amb uns nivells alts de consum d'alcohol entre els joves, les limitacions d'edat per a la venda i el consum no es complien i no disposàvem de suficients inspectors per al control. Alhora, hi havia una manca absoluta de consciència de problema i de suport social. D'aleshores ençà la situació ha canviat molt: el límit d'edat legal per a la venda i possessió pública d'alcohol (de baixa graduació) s'ha incrementat dels 16 als 18 anys. Actualment tenim prop de 400 inspectors locals i molts municipis han invertit en campanyes de sensibilització. No obstant això, hi ha casos particulars on l'aplicació de la llei no és del tot eficaç pel que fa a la limitació d'edat. Concretament, a Holanda un 50% dels supermercats incompleixen la restricció legal de vendre d'alcohol a les persones de menys de 18 anys. Per tant, l'accés dels menors a l'alcohol continua sent fàcil. En canvi, en alguns països, com ara el Regne Unit, els inspectors poden utilitzar legalment l'actuació de menors d'edat com a part del procés d'aplicació de la llei. Val a dir en relació a això que s'han fet investigacions que indiquen l'efectivitat

d'aquest mètode per a aconseguir que els venedors d'alcohol compleixin amb la normativa. Tanmateix, a la major part dels països europeus no es pot fer ús d'aquest mètode. Per tant, no resulta sorprenent que un estudi europeu recent¹ hagi trobat diferències molt grans entre els estats membres de la Unió Europea pel que fa al grau de compliment de les limitacions legals d'edat per a la venda d'alcohol. Així, per exemple, a Suècia la llei es compleix en un 73% dels casos, mentre que a Polònia es compleix només en el 23% dels casos. A Espanya, el compliment de la llei és del 19% per a les begudes de baixa graduació i del 33% per als licors.

“ (...) els elements clau per a l'èxit són: les normes han de ser clares, la seva aplicació ha de ser regular i intel·ligent i han de comptar amb un suport social fort. ”

Un altre cas d'incompliment de la llei per part dels establiments en molts països és vendre alcohol a clients que mostren símptomes clars d'embriaguesa. Des de la nostra organització estem duent a terme una investigació en la qual utilitzem actors per veure si el personal dels bars compleix o no amb la normativa de no servir alcohol a clients intoxicats. Aquesta investigació mostra que molts bars i restaurants no tenen cap problema en vendre alcohol a clients que mostren un alt índex d'alcoholèmia. És un cas evident on les normes jurídiques són clares (clau 1), però on l'aplicació falla (clau 2) i hi ha una manca important de suport social (clau 3). Espero que en els propers anys l'aplicació de la llei en aquest sentit esdevingui un objectiu substancial de la política local sobre l'alcohol. La raó és ben clara: una menor (i millor) dispensació d'alcohol es tradueix en menys problemes relacionats amb els efectes de l'alcohol, als bars i als carrers i, per tant, en menys costos per als municipis (i per a les persones).

¹ Mulder J & de Greeff J. *Eyes on Ages: a research on alcohol age limit policies in European Member States. Legislation, enforcement and research.* Dutch Institute for Alcohol Policy (STAP), 2013.

El paper del Law Enforcement en la prevenció

L'expressió *Law Enforcement* fa referència a potenciar el compliment de les lleis. Tant d'una manera general com en el nostre àmbit concret de treball, diferents factors contribueixen a l'èxit en l'aplicació de les lleis. Primer, cal que els governs impulsin lleis adequades a la realitat i a les necessitats de la societat; que siguin justes, coherents i garantistes; que tinguin en compte els drets humans i que estiguin basades en l'evidència científica. Segon, cal comptar amb una acceptació social de les lleis. Per això, de vegades caldrà fer campanyes de conscienciació social en relació al sentit de les lleis i seu compliment. I tercer, els cossos de seguretat, com a autoritat pública encarregada d'executar les lleis, hauran de vetllar per la seva correcta execució.

Diferents estudis avalen que una correcta execució de les lleis (en el ben entès que es donin els requisits anteriors), contribueix a prevenir i reduir els riscos i els danys associats al consum de drogues. Incorporar la idea del "*Law Enforcement*" a la prevenció permet aprofitar les oportunitats que ens donen les lleis per aplicar estratègies que reforcin la nostra feina. Això es pot aconseguir treballant de manera coordinada i consensuada amb els cossos de seguretat i la resta d'agents implicats: administracions, entitats, etc. Alguns exemples de treball a Catalunya que, d'una manera més o menys directa, tenen el compte el concepte del *Law Enforcement* són:

Nits Q. Programa de la Subdirecció general de drogodependències que impulsa taules de participació ciutadana on administracions, cossos de seguretat, discoteques, entitats i ciutadania col·laboren per millorar l'oci nocturn a nivell local amb criteris de salut pública.

Jo no venc alcohol a menors. El pla d'actuació per prevenir el consum de drogues entre els adolescents del Districte de Les Corts a Barcelona, promou que els establiments col·laborin en limitar l'accés dels adolescents a l'alcohol, conscienciant els punts de venda amb elements identificatius d'una campanya sobre aquest tema i reforçant el compliment de la normativa ja existent.

Protocols ASA. Alternativa educativa a la sanció administrativa per a menors d'edat denunciats per infraccions relacionades amb el consum o la tinença de drogues il·legals. Actualment hi ha més de trenta protocols funcionant a Catalunya.

Boi Servei. Actuació de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat adreçada als establiments de restauració i les entitats que organitzen festes populars. Els tècnics de Salut Pública i de la Unitat d'Educació Vial ofereixen formació sobre els efectes de l'alcohol, les estratègies de servei responsable i la legislació sobre subministrament de begudes alcohòliques als menors d'edat.

Els graus són greus. Campanya de sensibilització impulsada pel CAS de Tortosa, l'Agència de Salut Pública de Catalunya i els consells comarcals del Baix Ebre, el Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, per incidir sobre la reducció del consum i la dispensació responsable d'alcohol.

Boi Servei

Última hora

Nova Llei de Seguretat Ciutadana

El passat 11 de desembre es va aprovar al Congrés, amb els vots en solitari del Partit Popular, la nova i polèmica Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana, la denominada "Llei mordassa", que derogarà l'anterior de 1992 ("Llei Corcuera") i que suposa un enduriment de la política de drogues. La norma entrarà en vigor un cop passi pel Senat, si no hi ha més esmenes. La llei neix marcada pel rebuig social i polític (de l'oposició) i va en contra de la tendència internacional d'adoptar mesures basades en criteris de salut pública. L'avantprojecte de la llei triplicava les sancions, però es van rebaixar seguint les recomanacions formulades per diversos òrgans consultius i associacions. Tot i les "rebaixes", però, la nova llei duplica les sancions per consum en espais públics i determina com a faltes greus aquelles relacionades amb les drogues il·legals i com a falta lleu el "botellón".

En l'àmbit de les drogues tipifica com a infraccions greus, castigades amb una multa de 601 a 30.000 euros: a) el consum o

la tinença il·lícits de drogues (encara que no estiguin destinades al tràfic) en llocs públics i l'abandonament en els espais esmentats dels estris emprats per al seu consum; b) el trasllat de persones per facilitar que accedeixin a les drogues; c) la plantació i el cultiu il·lícits de drogues en llocs visibles al públic; d) la tolerància del consum il·legal o el tràfic de drogues en locals públics o la falta de diligència per impedir-los per part dels responsables. Caldrà veure els seus efectes sobre els clubs de cànnabis. Alhora, el Preàmbul de la llei preveu crear un Registre Central d'Infraccions per controlar la reincidència i modular les sancions. També incorpora com a nova infracció, de caràcter lleu però sancionada amb una multa de 100 a 600 euros, el consum de begudes alcohòliques en llocs públics quan pertorbi greument la tranquil·litat ciutadana. A més, per als majors d'edat elimina la possibilitat de substituir les sancions per un tractament de deshabitació, tot i que la manté per als menors d'edat que s'acullin a un procés de tractament, rehabilitació o reeducació.

Més informació: <http://goo.gl/1IJ8TF>

Mesures normatives i evidència en prevenció

Aquesta secció presenta un breu resum de l'evidència d'efectivitat de diferents mesures normatives i legals relacionades amb el consum de drogues:

- **Prohibir la publicitat de l'alcohol i el tabac.** L'exposició a la publicitat de l'alcohol i del tabac fa més probable que els adolescents comencin a consumir-ne i augmenta el consum en la població general.
- **Augmentar el preu del tabac i l'alcohol.** Pujar els preus de l'alcohol i el tabac redueix el seu consum entre els adolescents i en la població general.
- **Pujar l'edat mínima legal per accedir a l'alcohol i el tabac.** Augmentar l'edat mínima legal per beure alcohol (l'OMS recomana que no baixi dels 18 anys) redueix el seu consum i els accidents de trànsit entre els adolescents. Per al tabac els efectes són menys clars, però acompanyat d'actuacions global per al compliment de les restriccions sí que redueix el consum.
- **Reduir la densitat dels punts de venda d'alcohol.** Limitar la quantitat de punts de venda d'alcohol redueix el consum i molts problemes que s'hi associen, en especial entre els joves.
- **Limitar els horaris o els dies de venda d'alcohol.** Reduir la disponibilitat de l'alcohol d'aquesta manera s'ha mostrat efectiu per reduir-ne el consum i els problemes relacionats.
- **Establir mesures reglamentàries sobre el consum de substàncies en el lloc de treball.** Fer-ho pot tenir una incidència preventiva sobre el consum d'alcohol i tabac entre els treballadors.
- **Polítiques de drogues als centres educatius.** Limitar o prohibir el consum de substàncies als centres educatius i en les activitats que organitzin, tant a l'alumnat com al professorat i la resta del personal, s'ha mostrat efectiu per prevenir el consum de tabac. Establir polítiques sobre l'ús de drogues en universitats també contribueix a reduir el consum d'alcohol.
- **Intervencions en espais d'oci.** Bars, discoteques, concerts, etc., es consideren entorns de risc per a l'abús de drogues. Formar el seu personal en servei responsable d'alcohol ajuda a reduir les intoxicacions, els accidents de trànsit i les conductes violentes. Però com a mesura aïllada els seus resultats són poc clars, atès que els seus efectes depenen molt de la política comunitària sobre l'alcohol i del control del compliment de la llei. És més efectiu quan la llei prohibeix vendre alcohol a clients intoxicats i hi ha mecanismes per a que es compleixi.
- **Prohibir fumar en els llocs públics i de treball.** Redueix el consum de tabac i la presència de contaminants ambientals del fum de tabac.
- **Establir un nivell legal màxim d'alcoholèmia per als conductors.** Redueix les víctimes d'accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol, sempre que s'acompanyi de controls aleatoris a la carretera. També fa baixar els accidents mortals o amb lesions el fet de baixar, encara més, el límit d'alcoholèmia permès per conduir en els joves i els conductors novells.
- **Retirar el permís de conduir als conductors sancionats per problemes d'alcohol i trànsit.** Per si sol, només és en part efectiu per reduir la reincidència de conduir sota els efectes de l'alcohol o els accidents relacionats amb el seu consum. Sense el complement d'un programa educatiu o de tractament, els efectes desapareixen en recuperar el permís per conduir.
- **Derivar a tractament a persones amb penes de presó per conduir sota els efectes de l'alcohol.** S'ha mostrat eficaç per reduir la reincidència en la conducció sota els efectes de l'alcohol, tant en persones penades per primera vegada com en reincidents.
- **Prohibir consumir alcohol en espais públics.** Manquen evidències conclouents, però diferents estudis indiquen que restringir el consum d'alcohol en espais públics (carrer, zones de platja, etc.) redueix el consum d'alcohol, en particular entre els adolescents i els joves.

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

- Albalade D. (2006). Lowering blood alcohol content levels to save lives: the European experience. *Research Institute of Applied Economics*, 20-39.
- Babor T, Caetano R, Casswell S et al. (2010). **El alcohol: un producto de consumo no ordinario. Investigación y políticas públicas.** Washington: Organización Panamericana de la Salud.
- Bauer JE et al (2005). **A longitudinal assessment of the impact of smoke-free worksite policies on tobacco use.** *American Journal of Public Health*, 95:1024-1029.
- Chikritzhs T et al. (2007). **Predicting alcohol-related harms from licensed outlet density: A feasibility study.** Perth, WA. Curtin University of Technology, National Drug Research Institute.
- Donnelly N. et al. (2006). **Liquor outlet concentrations and alcohol-related neighborhood problems.** *Alcohol Studies Bulletin*, 8.
- Duailibi S et al. (2007). **The effect of restricting opening hours on alcohol related violence.** *American Journal of Public Health*, 97(12):2276-2280.
- Elder RW et al. (2004). **Effectiveness of mass media campaigns for reducing drinking and driving and alcohol-involved crashes: a systematic review.** *American Journal of Preventive Medicine*, 27: 57-65.
- Fichtenberg CM & Glantz SA. (2002). **Effect of smoke-free workplaces on smoking behaviour: systematic review.** *British Medical Journal*, 325 (7357):188.
- Graham K et al. (2004). **The effect of the Safer Bars programme on physical aggressions in bars: results of a randomized controlled trial.** *Drug & Alcohol Review*, 23: 31-41.
- Hibell B et al. (2004). **The ESPAD report 2003: Alcohol and other drug use among students in 35 European countries.** Stockholm, Sweden: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs and The Pompidou Group at the Council of Europe.
- Hopkins DP, et al. (2001). **Reviews of evidence regarding interventions to reduce tobacco use and exposure to environmental tobacco smoke.** *American Journal of Preventive Medicine*, 20(2S): 16-66.
- Ker K & hinnock P. (2006). **Interventions in the alcohol server settings for preventing injuries.** *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2):CD005244.pub2.
- Livingston M, Chikritzhs T & Room R. (2007). **Changing the density of alcohol outlets to reduce alcohol-related problems.** *Drug and Alcohol Review*, 26:557-566.
- Norstrom T. (2000). **Outlet density and criminal violence in Norway, 1960-1995.** *Journal of Studies on Alcohol*, 2000, 61:907-911.
- Shults RA et al. (2001). **Reviews of evidence regarding interventions to reduce alcohol-impaired driving.** *American Journal of Preventive Medicine*, 21: 66-8
- Sloan FA, Stout EM, Whethetten-Goldstein K & Liang L. (2000). **Drinkers drivers and bartenders: Balancing private choices and public accountability.** Chicago, IL: University of Chicago Press.
- UNODC (2013). **International Standards on Drug Use Prevention.**
- Waagenar AC & Toomey TL (2002). **Effects of minimum drinking age laws: review and analysis of the literature from 1960 to 2000.** *J Stud Alcohol Suppl.*, 1(1), 31-49.
- Wallin E, Grinpenberg J & Andreasson S. (2002). **Too drunk for a beer? A study of over serving in Stockholm.** *Addiction*, 97: 901-907.
- Wallin E, Norstrom T & Andreasson S. (2003). **Alcohol prevention targeting licensed premises: a study of effects on violence.** *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 64(2):270-7.
- WHO (2009). **Evidence for the effectiveness and cost-effectiveness of interventions to reduce alcohol-related harm.** Copenhagen: WHO Regional Office.

Protocols de prevenció sobre drogues ASA (Alternativa a la Sanció Administrativa)

PROTOCOL DE PREVENCIÓ SOBRE DROGUES

ASA Alternativa a la sanció administrativa

L'equip de Mataró al capdavant dels protocols ASA, amb Assumpta Lluch, psicòloga de l'ajuntament d'aquesta ciutat, Eva López, educadora social de l'Hospital de Mataró i Josepa Carbonell, agent de la policia local del municipi, ens parla de les oportunitats i les dificultats que ofereix la llei, partint de la seva experiència de treball amb els protocols d'alternativa a la sanció administrativa per consum o tinença de drogues en espais públics.

Com i quan vau veure l'oportunitat de treballar el tema?

A l'inici dels anys 2000 es va detectar a Mataró un augment molt significatiu del consum de cànnabis per part dels joves, que va començar a produir problemes als centres educatius. Això va portar a iniciar un programa de detecció als IES l'any 2001. Arran de la posada en marxa d'aquest programa, la comissió de detecció que es va crear (integrada pels centres de secundària, el programa Salut i Escola, el CAS, la policia local i l'autonòmica i diferents serveis de l'ajuntament) va valorar la necessitat d'enregistrar tots els casos de consum detectats, fos quina fos la font de detecció i la problemàtica. Aquest registre va fer evident que un percentatge molt alt de les deteccions enregistrades s'havien fet per part dels cossos de seguretat i feien referència a joves que estaven infringint la normativa.

Així, la creació del protocol sorgeix de la pròpia necessitat, no?

Exacte. I aquest és un tret diferencial de Mataró. Al cap d'un any d'haver iniciat el protocol de detecció de casos es va afegir el protocol de detecció a partir de la sanció administrativa. Però no és un programa aïllat, sinó que està integrat en una estratègia global d'intervenció que es fa al CAS, sigui quina sigui la font de derivació.

Podríem dir que la llei ofereix una oportunitat de detecció de casos que altrament no es produiria?

Si. Aquest és un cas claríssim de com la llei pot ajudar en la prevenció. Des de que es va iniciar el protocol, l'any 2005, s'han atès més de 200 menors: un 10 % han estat casos de consum problemàtic;

més d'un 60%, casos de consum experimental amb factors de risc; i la resta casos de consum experimental sense factors de risc associats. Per a tots, la multa ha estat el facilitador d'entrada al procés. Sense una alternativa a la sanció possiblement aquests casos no s'haurien detectat. Això és molt important atenent a la prevenció precoç que s'està fent. Els casos de consum problemàtic probablement ens haurien arribat a través d'altres vies de derivació, però molt més lentes, com ara l'escola, la família, l'ambulatori, etc., on hi ha un procés per verificar sospites o indicis i no es fa una derivació tan directa com en el cas de la sanció. A més, una cosa és ben clara: abans d'existir el protocol, quan els cossos de seguretat posaven una multa i explicaven als menors i les seves famílies els serveis que els podien ajudar, mai ningú no va venir. En canvi, en activar el protocol, ni que fos per estalviar-se la multa, van començar a arribar casos. En ser un procés lligat a l'expedient d'un menor, se'ns obre l'oportunitat de vincular i treballar amb la família, atès que l'obliguem a venir, si més no, una vegada. De vegades la sanció representa un moment clau d'acceptació i reconeixement per part de la família (que fins aleshores potser es negava a acceptar la realitat). La multa activa una actitud de "fer alguna cosa".

Quines són les claus del bon funcionament del protocol a Mataró?

La continuïtat dels professionals dels diferents serveis implicats n'és un aspecte clau. Quan es perd un referent tot és més difícil de coordinar i el programa perd efectivitat. També és molt important el compromís institucional, sobretot pel que fa als

cossos de seguretat, atès que són els primers en entrar en contacte amb el menor i la família. Els agents que coneixen el programa s'impliquen molt en la transmissió de la informació, ja que veuen que la seva feina no es queda només en una sanció sinó que disposen d'eines per treballar amb continuïtat i obtenir resultats.

I quines dificultats teniu en la implementació i el manteniment del programa?

Doncs precisament quan els punts anteriors no funcionen. Els cossos de seguretat tenen molta mobilitat i de vegades costa que la informació arribi a tots els agents (penseu que actuen dos cossos diferents que poden representar unes 300 persones). L'índex d'adherència al programa és del 40%. És molt important la implicació dels agents i per aconseguir-la és cabdal que hi hagi un compromís institucional. Una dificultat afegida que tindrem d'ara en endavant és l'augment desmesurat de les multes arran de l'aprovació de la nova llei de seguretat ciutadana. S'ha duplicat l'import de la sanció i això es notarà en la intervenció amb les famílies, condicionant molt el treball preventiu: vindran molt més enfadats i amb ràbia contra la policia, la llei i la política.

Penseu que l'increment de les sancions pot fer augmentar l'adherència al programa?

No necessàriament. Creiem que a partir d'ara els menors s'amagaran més per consumir i costarà més enxampar-los. L'increment de la sanció recaurà en els pares i el conflicte que pot generar a casa no serà gens preventiu. La xifra és desmesurada i una llei hauria d'estar en sintonia amb la realitat.

El bagul

Clubs cannàbics. Una porta oberta a la prevenció.

Recentment, el secretari de Salut Pública del Departament de Salut, Dr. Antoni Mateu, i el subdirector general de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, doctor Joan Colom, van presentar una proposta de resolució a la Comissió de Salut del Parlament de Catalunya per determinar els criteris de salut pública que han d'orientar l'activitat de les associacions i els clubs socials de cànnabis i per a que els ajuntaments els incorporin, si escau, en les ordenances municipals que dictin per regular aquestes activitats en el seu àmbit. La proposta pretén protegir, promoure i millorar la salut de la població mitjançant una política orientada a minimitzar els danys derivats del consum de cànnabis i alhora impulsar la informació, l'educació i la prevenció sobre les conseqüències i els efectes perjudicials vinculats al consum d'aquesta substància. La proposta parteix del consens de la necessitat d'una regulació, tant per part de les institucions com de les federacions i les associacions cannàbiques.

Algunes línies d'actuació en prevenció que se'n deriven són: formar en prevenció i reducció de riscos als responsables i treballadors dels clubs; vetllar per limitar l'entrada als menors d'edat; protegir els grups més vulnerables; apropar informació als joves entre 18 i 21 anys; oferir acompanyament psicoeducatiu per a una bona gestió del consum als socis que ho sol·licitin; abordar situacions de consum problemàtic; difondre materials sobre prevenció i ús responsable del cànnabis; detectar precoçment patologies duals i altres trastorns derivats o potenciatos pel consum de cànnabis; propiciar espais d'investigació sobre el consum de cànnabis; facilitar pautes per reduir el consum o deixar de fumar; oferir assessorament a les famílies dels socis.

Més informació: <http://goo.gl/41VMII>

10 preguntes sobre les lleis i les drogues

Guia de l'Agència de Salut Pública de Catalunya adreçada als consumidors de drogues i als professionals que treballen amb aquest col·lectiu, per ajudar a reduir les conseqüències legals que poden comportar certes conductes relacionades amb les drogues i facilitar una informació que les persones puguin incorporar en els seus processos de decisió. **Accessible a:** <http://goo.gl/GuJSrp>

¿Qué he hecho yo para merecer esto? Folleto informativo sobre drogas y leyes

Llibret de 20 pàgines elaborat per Energy Control (Associació Benestar i Desenvolupament) amb suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, adreçat a consumidors de drogues i persones que estan en contacte amb consumidors amb l'objectiu d'informar sobre els riscos de tenir problemes amb la justícia a causa de la seva relació amb les drogues. **Accessible a:** <http://goo.gl/wOP9Fx>

Una bona festa! Alcohol, menors i festes populars

Llibret de 8 pàgines de l'associació PDS, Promoció i Desenvolupament Social, elaborat amb suport del *Plan Nacional sobre Drogas*. S'adreça a grups, associacions i entitats que munten barres, casetes, barraques, etc., en festes majors o esdeveniments similars, per conscienciar els seus responsables sobre el sentit i l'obligació de complir la prohibició de vendre alcohol a menors d'edat. **Accessible a:** <http://goo.gl/0LqFuy>

Guia de recomanacions sobre el consum d'alcohol i altres drogues en les festes locals

Guia de l'Agència de Salut Pública de Catalunya adreçada a les persones que organitzen festes o esdeveniments musicals. Informa sobre els riscos associats amb l'alcohol i altres drogues i sobre la legislació relacionada amb la promoció i la venda de begudes alcohòliques. Contempla, tant propostes generals a llarg termini com orientacions per a esdeveniments festius concrets, amb recomanacions per tenir en compte abans, durant i després de la seva realització. **Accessible a:** <http://goo.gl/5Zojc>

Guia de recomanacions per a la implementació del protocol de prevenció sobre drogues – ASA (Alternativa a la Sanció Administrativa)

Guia de l'Agència de Salut Pública de Catalunya que ofereix recomanacions per aplicar i avaluar protocols d'intervenció preventiva alternatius a la sanció administrativa per consum o tinença de drogues en espais públics. Defineixen les diferents parts del procés, aporta explicacions per contextualitzar les diverses accions i ofereix recomanacions per a que cada municipi interessat pugui prendre les seves pròpies decisions en funció de la seva realitat. **Accessible a:** <http://goo.gl/E19re3>

Psicoestimulants. Gestió de trastorns aguts de la conducta: guia per a cossos policials

Edició catalana de l'Agència de Salut Pública de Catalunya d'una guia elaborada pel Govern d'Austràlia per als cossos policials. Es tracta d'una eina pràctica per a agents de policia que apunta pautes d'actuació concretes davant d'una persona intoxicada per psicoestimulants, la qual cosa la fa molt apropiada per al maneig de persones sota els efectes de la cocaïna. **Accessible a:** <http://goo.gl/ezyGu1>

Notes bibliogràfiques

Babor T, Caulkins J, Edwards G, et al. *La política de drogues y el buen público*. Washington, D.C. Organización Panamericana de la Salud. 2010. Versió castellana d'un llibre de referència en el sector, publicat originalment en anglès, en el que un grup internacional d'experts analitza críticament l'efectivitat de les diferents polítiques públiques sobre les drogues. **Accessible a:** <http://goo.gl/DGD8FD>

Rosmarin A & Eastwood N. *A Quiet Revolution: Drug Decriminalisation Policies In Practice Across The Globe*. Release Publication. 2012. Informe d'una ONG britànica especialitzada en drogues i lleis, que analitza els efectes de la despenalització de la possessió de drogues en més de 20 països (alguns dels quals només han despenalitzat la possessió de cànnabis). L'informe explora a la llum de la recerca disponible si adoptar polítiques de despenalització comporta o no un augment significatiu del consum de drogues. **Accessible a:** <http://goo.gl/1Fg3Ql>

EMCDDA. *Models for the legal supply of cannabis: recent developments*. Lisboa. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. 2014. Document breu de la sèrie "Perspectives sobre les drogues" (disponible també en format web) de l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies, que descriu diferents models vigents a varis països per al subministrament legal de cànnabis i que planteja qüestions que sorgeixen al voltant d'aquest tema. **Accessible a:** <http://goo.gl/SUPsJE>

Mulder J & de Greef J. *Eyes on Ages. A research on alcohol age limit policies in European Member States. Legislation, enforcement and research*. Utrecht. Dutch Institute for Alcohol Policy (STAP). 2013. Informe per a la Comissió Europea d'una recerca feta a diferents països europeus per contribuir a protegir els infants i els joves en relació al consum d'alcohol, fent un recull de les diferents pràctiques en l'aplicació de les limitacions d'edat en la venda i dispensació d'alcohol. **Accessible a:** <http://goo.gl/7pPDdF>

prevenim•dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Fotomecànica i impressió: STUDIUM Talleres Gráficas, S.A.

Dipòsit legal: B.44.871-2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org

